

Översiktsplan för våtmarker, skyddszoner och naturlig mångfald i jordbruksområden

Vörå

LISE-LOTTE FLEMMING

Översiktsplan för våtmarker, skyddszoner och naturlig mångfald i jordbruksområden

Vöra

LISE-LOTTE FLEMMING

RAPPORTER 28 | 2013

**ÖVERSIKTSPLAN FÖR VÅTMARKER, SKYDDSZONER OCH NATURLIG MÅNGFALD I
JORDBRUKSOMRÅDEN. VÖRÅ**

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten

Ombrytning: Lise-Lotte Flemming

Pärmbild: Lise-Lotte Flemming

Kartor: bilaga 1 GTK, övriga Lise-Lotte Flemming

Fotografier: Närings-, trafik- och miljöcentralen

Tryck: Kopijyvä Oy

ISBN 978-952-257-755-9 (tryckt)

ISBN 978-952- 257-756-6 (PDF)

ISSN 2242-2846

ISSN 2242-2846 (tryckt)

ISSN 2242-2854 (webbpublikation)

URN:ISBN:978-952-257-756-6

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

Innehåll

1 Inledning	2
2 Översiktsplanens syfte och mål	3
3 Metoder	4
3.1 Planeringsområdets avgränsning	4
3.2 Förutredning	4
3.3 Fältkartering	5
3.4 Information	6
4 Planeringsområdet	7
4.1 Allmänt	7
4.2 Kulturhistoriska drag	8
4.3 Naturförhållanden	8
4.4 Vörå å	9
5 Skötselprinciper	10
5.1 Vårdbiotoper	10
5.2 Andra mångfaldsobjekt	11
Skogsbryn och åkerholmar.....	11
Ägovägar.....	11
Öppna diken.....	12
Alléer.....	12
Småvatten.....	12
Stenmurar och odlingsrösen.....	13
Å- och bäckstränder.....	13
5.3 Skötselprinciper för vårdbiotoper och mångfaldsobjekt	14
Röjning.....	14
Slätter.....	15
Bete.....	15
Svedning.....	16
5.4 Våtmarker	16
5.5 Skyddszoner	18
6 Främmande, skadliga växtarter	20
7 Objektbeskrivningar	22
8. Litteratur	46
Bilagor	47

1 Inledning

Det traditionella jordbruket har gett upphov till miljöer med stor mångfald av växter och djur. Naturliga gräsmarker som har skötts med bete och slåtter under tiotals eller hundratals år, så kallade vårdbiotoper, hör i själva verket till de artrikaste miljöerna vi har. Eftersom dessa äldre fodermarker inte är viktiga för det moderna jordbruket har deras antal och areal minskat kraftigt. Däremot är de viktiga som en del av jordbrukslandskapet. Många ängs- och hagmarksarter har hittat ett ställe att överleva på i de olika slags miljöer som presenteras i detta häfte. Jordbrukaren och alla andra som sköter om sådana miljöer gör en kulturgärning och ett viktigt arbete för landsbygdsnaturens och mångfaldens bevarande.

Mångfald är ett ofta återkommande begrepp i denna plan. Naturlig mångfald innebär att det finns många arter av djur, växter och andra organismer, samt olika slags livsmiljöer. Ett ekosystem med stor mångfald är stabilare än ett med låg mångfald. Därför klarar det bättre av förändringar såsom sjukdomar eller insektsangrepp. Vi människor drar också nytta av att miljön runtomkring oss mår bra.

Mångfalden i jordbruksområden gynnas också av våtmarker och översvämningssområden. Torrläggning har minskad förekomsten av sådana områden, och sällan ser man betande djur på stränder invid vattendrag. Anlagda eller återskapade våtmarker samt skyddszoner på strandområden ger variation både till landskapet och naturen, men deras viktigaste uppgift är ändå att minska på mängden näringsämnen och partiklar som belastar vattendragen.

Miljövården i jordbruksområden understöds för tillfället främst av jordbrukets miljöstödsystem med sina bas- och tilläggsåtgärder samt olika former av miljöspecialstöd. De främsta målen med dem är att produktionen ska ske på ett hållbart sätt och belasta miljön mindre än tidigare, och att den naturliga mångfalden i jordbruksområden ska tryggas. Målsättningen med översiktsplanen är att hitta lämpliga platser för våtmarker och skyddszoner samt mångfaldsobjekt som kan skötas med jordbrukets miljöspecialstöd. Även i ett intensivt odlat område finns livsmiljöer med rikligt växt- och djurliv. En förhoppning är att rapporten ska inspirera och motivera till att lära känna igen värdefulla platser och sköta om dem. Också små och enkla åtgärder har betydelse.

Miljöstödsystemet befinner sig nu i en brytningsperiod, och man vet i skrivande stund inte ännu hur de slutliga villkoren kommer att se ut. Därför behandlas finansieringsmöjligheterna mycket kortfattat i denna rapport. Karteringen har skett utgående från de nu gällande villkoren vad gäller stödtyper och till exempel arealkrav. Då miljöspecialstöden nämns i texten är det de nu gällande villkoren som avses. På samma sätt används de benämningar som gäller då texten skrivs. Eventuellt kommer planen att senare kompletteras med de nya villkoren för stöd, eller ersättningar, som vi förmodligen talar om i framtiden. På landsbygdsverkets hemsidor (www.mavi.fi) kan man få information om det senaste inom miljöstödsystemet.

2 Översiktsplanens syfte och mål

Översiktsplanering av naturlig mångfald, skyddszoner och våtmarker i jordbruksområden (LUMO) är en landsomfattande projekthelhet som finansieras av jord- och skogsbruksministeriet. Översiktsplaneringens syfte är att förbättra vattenskyddet i jordbruksdominerade områden samt inspirera till att bevara och åter skapa ställen som är viktiga för naturens och landskapets mångfald. Jordbrukets miljöspecialstöd ger möjligheter till att finansiera skötsel av områden som inte aktivt odlas.

Översiktsplaner har gjorts sedan år 2003 för olika områden i landet. Översiktsplanen för Vörå är den tionde i verksamhetsområdet för Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbottens (Österbotten, Södra Österbotten och Mellersta Österbotten). De första var översiktsplaner för naturlig mångfald, senare kom planeringen av våtmarker med och sedan 2011 omfattar översiktsplanerna också skyddszoner.

Att sköta så kallade mångfaldsobjekt är att ge levnadsmöjligheter åt arter som varit människans följeslagare under hundratals år och anpassat sig till ett liv i marker som slås eller betas, men som nu befinner sig i ett trängt läge på grund av att slåtter- och betesmarkernas antal och areal har minskat så mycket. Flera olika livsmiljöer gör samtidigt landskapet mångsidigare.

Våtmarker och skyddszoners primära uppgift är att samla upp näring och partiklar och därigenom minska belastningen på åar, sjöar och hav. En så kallad mångfunktionell våtmark har också andra syften än att främja vattenskyddet. De fungerar till exempel som bevattningsreserver, de förbättrar landskapsbilden och ger möjligheter till rekreation. Både våtmarker och skyddszoner ökar den naturliga mångfalden och ger variation åt landskapet.

Översiktsplanen riktar sig speciellt till jordbrukare och till andra som vill ha en levande natur i jordbruksområden. Den är tänkt att underlätta både att hitta objekt som har betydelse för den biologiska mångfalden och/eller vattenskyddet, och att ge stöd vid planeringen av skötseln och stödansökning. **Planen förpliktar inte till något, och att ett objekt är med i planen begränsar inte dess användning på något sätt.** I bästa fall resulterar översiktsplanen i fler avtal för olika åtgärder som leder till att den naturliga mångfalden ökar och vattenkvaliteten i vattendragen blir bättre.

Projektet inleddes sommaren 2012 och avslutades i mars 2013. Vid projektets början tillsattes en lokal styrgrupp att övervaka arbetet med översiktsplanen. Styrgruppen har bestått av representanter från Vörå kommun, Österbottens svenska producentförbunds lokalavdelningar i Oravais, Maxmo, Vörå och Keskisnejden, Österbottens Svenska Lantbrukssällskap, Österbottens förbund, Skogscentralen Kusten, Oravaisnejdens naturvetarklubb r.f., Vörånejdens jaktvårdsförening, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Österbotten och Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten.

3 Metoder

3.1 Planeringsområdets avgränsning

Vörå valdes till planeringsområde år 2012 på följande grunder:

- Området domineras av odlingsmark och åkrarnas andel av arealen är stor.
- Jordbrukslägenheterna ligger tätt och de flesta bedriver aktivt jordbruk.
- Vörå ås dåliga vattenkvalitet samt problemen med översvämningar visar att det finns behov av åtgärder som påverkar vattenskyddet och översvämningsskyddet positivt.
- Vörå ådal är ett nationellt värdefullt landskapsområde.

I första hand karterades området innanför gränsen för Vörå ådals värdefulla landskapsområde (se karta på sidan 5). På enskilda markägares uttryckliga önskemål karterades också objekt utanför detta område. Området är jordbruksdominerat och åkrarnas andel av arealen är stor. De lokala målsättningarna var att ta reda på var det finns mångfaldsobjekt och hurdana, samt väcka intresse för att sköta om mångfaldsobjekt och söka stöd för skötselåtgärderna.

3.2 Förutredning

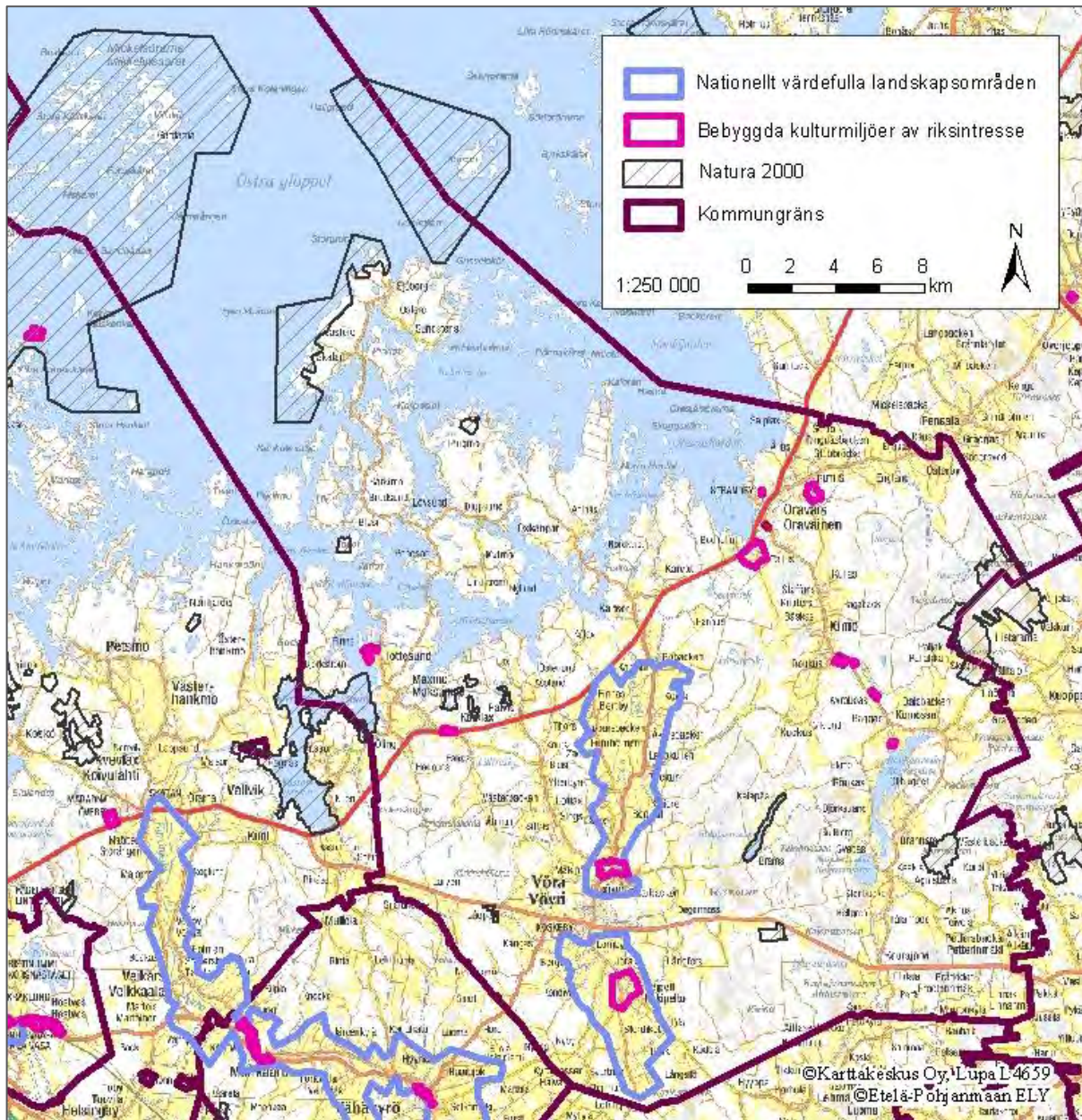
Förutredningen utfördes vid sidan av fältarbetet och sammanställningen av resultaten. Projektet inleddes så sent på året att fältarbetet måste inledas genast för att inte förlora värdefull barmarkstid. Till förutredningen hör att gå igenom tidigare utredningar och planer som rör området samt söka bakgrundsinformation i kartor och databaser med mera. Bakgrundsmaterialet stöder fältarbetet och kan leda till intressanta platser.

Vörå ådal har klassificerats som nationellt värdefullt landskapsområde. Dessutom finns följande bebyggda kulturmiljöer av riksintresse i kommunen: Kimo bruk och Oravais industriområden, Klemetsgårdarna, Oravais kyrka och begravningsplats, Oravais slagfält och Minnestodsvägen, Rejpelts bosättning, Vörå kyrka med omgivning samt Överstebostället Tottesund.

Inom Vörå kommun finns nio områden som hör till Natura 2000-nätverket: Kvarkens skärgård (delar av), Paljakanneva-Åkantmossen (delar av), Norrmossen, Kalapää träsk, Kalomskogen, Vassorfjärden (delar av), Lågpelt, Norrskogens myrar och Nörrträsk.

I Vörå kommun finns 264 kända förekomster av hotade arter. Största delen av dem är observationer av flygekorre. De övriga är lavar, mossor, kärlväxter och svampar.

I den nationella karteringen av vårdbiotoper 1992-1996 inventerades 11 objekt i kommunen.

Nationellt värdefulla landskapsområden, bebyggda kulturmiljöer av riksintresse och Natura 2000-områden i Vörrå kommun.

3.3 Fältkartering

Fältarbetet utfördes i huvudsak under tiden augusti-oktober 2012. Tack vare den milda och regniga hösten kunde man se huvuddragen i växtligheten sent på hösten. Det är ändå helt klart att den sena karteringstidpunkten i många fall inte ger objekten rättvisa. Många vår- och försommararter har sannolikt förbisetts på grund av att de har hunnit vissna ner.

Fältkarteringen utfördes genom att köra längs vägarna i området och försöka se så mycket av området som möjligt. Platser som såg intressanta ut granskades närmare. Alla karterade objekt märktes ut på kartan och numrerades. För varje objekt fylldes i en blankett med uppgifter om växtlighet, skötselrekommendationer med mera. Karteringen är inte heltäckande, och på grund av den begränsade tiden och det vidsträckta

karteringsområdet kan lämpliga mångfaldsobjekt ha förbisetts. I några fall har områden lämnats utanför karteringen på markägarens uttryckliga önskan.

Behovet av skyddszoner granskades längs Vörå å, huvudsakligen inom det område som hör till landskapsområdet. Skyddszoner har märkts ut på ställen där åstranden ligger lågt och är översvämningssärlig, där stranden är erosionskänslig och där åkermarken sluttar mot vattendraget. Ett särdrag för Vörå ådal är att åkrarna är mycket flacka, och i vissa fall sluttar åkermarken bort från ån. Därför kan det vara motiverat att anlägga skyddszoner också längs utfallsdiken.

I samband med fältkarteringen hittades inga naturligt lämpliga platser för anläggning av mångfunktionella våtmarker inom Vörå ådals område. Ett par objekt utanför landskapsområdet togs med. En datormodell som räknar ut möjliga platser för våtmarker på basis av belastning och höjdförhållanden användes som hjälp för att hitta fler objekt. De platser som inte ligger mitt i åkermark har tagits med i planen (se bilaga 2). Möjligheten att anlägga mångfunktionella våtmarker utanför själva odlingsområdet bör starkt övervägas, inte minst med tanke på de positiva effekter sådana har för översvämningsskyddet.

3.4 Information

I projektets början uppgjordes en informationsplan. I enlighet med den informerades alla jordbrukare i kommunen personligen brevledes om planeringen innan fältarbetet inleddes. Jordbrukarna uppmanades ta kontakt angående eventuella planeringsobjekt, i synnerhet sådana som ligger utanför det primära karteringsområdet. I början av augusti hölls ett informationsmöte, till vilket alla jordbrukare och alla andra intresserade bjöds in. På informationsmötet berättades om projektet och om miljöspecialstöden. Efter informationsmötet publicerades ett pressmeddelande om projektet. Det skickades till alla lokaltidningar och lokala radiokanaler. Landsbygdens folk och Vörås egen tidning Kommunbladet publicerade artiklar om projektet.

Fältarbetet inleddes efter informationsmötet. Markägarna kontaktades inte enskilt före fältbesöken, men de som planeraren träffade i samband med fältarbetet blev informerade om planeringen. I den parkerade bilens fönster fanns en lapp med information om vad bilen användes till samt telefonnummer till planeraren. I november erbjöds markägarna att komma och se på preliminära planeringskartor och diskutera med planeraren på plats i Vörå kommungård.

Projektet avrundas med ett informationsmöte för allmänheten i april 2013. Publikationen delas ut till alla aktiva jordbrukare i kommunen. Den kan också laddas ner på adressen <http://www.doria.fi/ely-keskus>.

4 Planeringsområdet

4.1 Allmänt

Vörå kommun består av de tidigare kommunerna Vörå, Maxmo och Oravais. Vörå och Maxmo gick samman 1.1.2007, och 1.1.2011 slogs Vörå-Maxmo ihop med Oravais. Kommunens areal är 781,4 km² och folkmängden var 6 743 invånare den 31.12.2011. Vörå kommun gränsar till Nykarleby, Kauhava, Storkyro, Vasa och Korsholm. Primärnäringarna sysselsätter 16 % av kommunens invånare. Det finns cirka 380 aktiva jordbrukare i kommunen och den totala odlingsarealen är 15 200 hektar. De främsta produktionsinriktningarna är spannmålsodling och svinproduktion. För ungefär 20 år sedan fanns cirka 500 aktiva jordbrukare bara i dåvarande Vörå kommun och medelarealen åkermark per lägenhet var cirka 15 hektar.

Vörå ådals landskapsområde är en cirka tjugo kilometer lång och som mest nära fyra kilometer bred odlingslätt längs Vörå å och dess sidoflöden. Landskapsområdet är indelat i två delar med Vörå centrum utanför. Området präglas av aktivt jordbruk och vidsträckta, välskötta åkerområden. Landskapsområdet ramar in av bergiga och blockrika höjder, som för länge sedan var skärgårdsöar. Bebyggelsen har ursprungligen placerats i täta grupper i randområdena eller längs med ån.

4.2 Kulturhistoriska drag

Vörå kommun är rik på förhistoriska fornminnen. Man har hittat rikligt med rösen från brons- och järnåldern (cirka 1800 f.Kr. till 1100 e.Kr.). Då var de bergiga höjderna öar som kringstrykande folkstammar kunde ta i land på. Man tror att Vörå har fått sin första fasta bosättning på 1200-talet. Många byar härstammar ända från 1300-talet. Det finns också många historiska, bland annat krigstida, minnesmärken.

Vörå ådal är en bördig lerslätt och jordbruket har varit huvudnäring i området sedan 1400-talet. Det på 1600-talet allmänna svedjebruket flerdubblade odlingsarealerna. När de så kallade kyttlanden hade utarmats och inte längre dög som odlingsmark togs de i bruk som betesmarker. Boskapsskötseln blev vanlig på 1700-talet. Tidigare var det typiskt att bosättningen samlades i täta grupper, men nyskiftet splittrade bebyggelsen. Täta grupper av hus finns ännu kvar i några byar, och i synnerhet längs Vörå och Kimo å finns flera byar och husgrupper som har fått status som bebyggda kulturmiljöer av riksintresse.

Ladorna är ett försvinnande kulturarv, men här och där är de fortfarande i ögonfallande landskapselement på åkerslätten.

4.3 Naturförhållanden

Vörå hör till Vasa granitzon och berggrunden domineras av olika typer av granit. I skogarna som kantar åkerområdena täcks berggrunden vanligen av morän, och kännetecknande för området är en rikedom på stora stenblock. Här och där finns dessutom mulljord. Mullen är näringsrik och därför finns det ofta lundar på dessa ställen. Bördiga ställen har ofta brutits till åkermark. Ådalen och andra uppodlade områden som tidigare varit havsbotten består av ler- och gyttjejordar. I Kaurajärvi och området Lågfelt-Kangas finns sand- och grusavlagringar som samtidigt utgör grundvattenreservoarer. Torvmarker och stora myrområden finns särskilt i de östra delarna av kommunen. En stor del av myrarna har dikats ut.

Skogarna i kommunen utgörs mest av granskog av blåbärstyp och tallskog av lingontyp. Lundar förekommer det endast lite av, men ändå mer än på många andra håll i Österbotten.

Naturängar som slagits årligen och hagmarker som betats av kor, får och hästar är naturtyper som uppstått genom kulturpåverkan. De hör till de allra artrikaste miljöerna i vårt land. I Vörå är de lika sällsynta som på många andra håll. De få djurbesättningar som finns kvar håller oftast till på vallar och före detta åkermark i

den mån de är utomhus. Betade åkrar och betesmarker som också är i bruk vintertid, såsom rasthagar för hästar och nötboskap, blir övergödda på grund av den extra näringstillförseln under vintern och kan inte räknas som vårdbiotoper.

4.4 Vörå å

Vörå å ringlar genom landskapsområdet som ett centralt element i landskapet. Ån är 35 km lång och dess avrinningsområde är 222 km². Ån är det enda vattendraget inom ådalen. Avsaknaden av sjöar inom nederbördsområdet gör att vattenflödet varierar mycket. Tidvis har man haft stora problem med översvämningar. Några rensningar har genomförts i ån, den senaste år 2005-2009, vilka har förbättrat situationen. Att stora delar av avrinningsområdet har dikats ut bidrar till översvämningsskänsligheten. Vattenkvaliteten har länge varit dålig, och vattnet är både surt och näringsrikt. Surheten beror på de sura sulfatlerorna i avrinningsområdet. Sura ämnen frigörs i synnerhet vid utdikning av skogar och myrar. Det kan ta tio år innan ett dike slutar ge ifrån sig sura substanser till vattnet. Detta är ett allmänt problem i österbottniska åar, men även i det sällskapet utmärker sig Vörå å. Övergödningen beror på utsläpp av närsalter, det vill säga kväve och fosfor. Närsaltbelastningens största källor är bosättning, bakgrundsurlakning, jordbruk och skogsbruk. Övergödningen ökar växtligheten i ån, vilket också ökar rensningsbehovet. Växt- och djurlivet är ganska artfattigt på grund av att surt vatten är en knepig miljö för de flesta arter och höga näringshalter gynnar ett fåtal som blir rikliga.

Vörå å på södra sidan av riksåttan.

5 Skötselprinciper

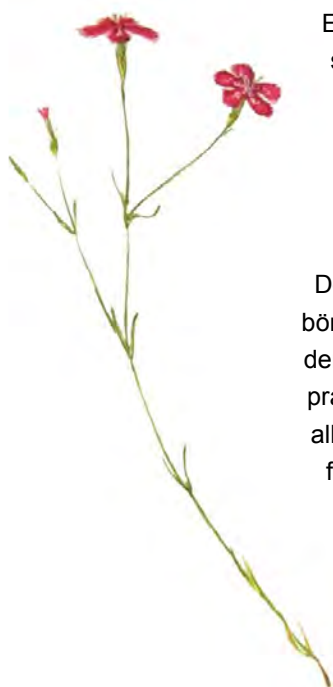
Alla objekt för vilka man kan ansöka om specialstöd behöver någon form av skötsel. I dagsläget krävs en skötselplan för objekten. Skötselplanen kan göras av odlaren själv, eller av en privatföretagare inom branschen eller Pro Agria. Viltcentralens rådgivare kan också bistå vid planeringen av våtmarker. Innan man sätter igång att planera skötselåtgärderna är det viktigt att känna till principerna för skötseln. De är också grunden för att kunna känna igen och hitta nya objekt.

En princip som återkommer i så gott som alla objekt och skötselformer är att man ska undvika att marken tillförs extra näring. Därför får vårdbiotoper och mångfaldsobjekt inte gödslas, och röjnings- och slätteravfall ska föras bort. Övergödning är en företeelse som gör att många ängsväxter försvinner. De känsligaste växterna är ofta små arter som klarar sig på torr och mager mark. När näringshalten ökar frodas större, snabbväxande arter, och om de inte slås av kommer de att skugga och kväva de mindre arterna. Växtlighet som blir kvar ger från sig näring till marken då de förmultnar, och det allt tjockare förmalagret gör det svårt för småvuxna arter att växa. Det är därför man eftersträvar en utarmning av marken som åstadkoms genom att växtligheten betas eller slås av och förs bort.

5.1 Vårdbiotoper

Vårdbiotoper är äldre fodermarker, vanligen ängar och hagmarker, som inte plöjts eller såtts in. I det traditionella jordbruket var de grunden för åkerbruket. De gav foder åt djuren som i sin tur gav gödsel åt åkern. I dag verkar jordbruket under helt andra förutsättningar och vårdbiotopernas antal har rasat till en bråkdel av vad det tidigare varit.

Vårdbiotoper hör till våra artrikaste livsmiljöer, och många av de djur och växter som lever där har blivit sällsynta. Torra ängar med kattfot och blåklocka, åkerbär i dikeskanterna och hagar röda av smultron finns nästan kvar bara i minnet hos den äldre generationen. Ett välskött odlingslandskap som berikas av hagar, ängar, skogsholmar och andra livsmiljöer är ett trivsamt och välmående landskap till både nytta och glädje för dem som bor och rör sig där.

En vårdbiotop som inte längre är i användning kan restaureras så att den återfår sin tidigare växtlighet och artrikedom. Hur väl det lyckas beror på markens beskaffenhet och hur länge den har varit utan skötsel. Många växtarter kan börja blomstra igen direkt efter återupptagen hävd för att deras frön har bevarats i jordmånen. Andra sprider sig dit från omgivningen. Har marken hunnit bli mycket näringsrik kan det dröja innan de ursprungliga arterna återkommer.

Det finns många olika typer av vårdbiotoper, och såväl restaurering som skötsel bör utgå från vårdbiotopens tidigare karaktär och vilken slags hävd som har skapat den. Det är oftast bäst att fortsätta sköta den på samma sätt som tidigare, men i praktiken bestämmer de tillgängliga resurserna ändå hur skötseln genomförs. I allmänhet är det ändå gynnsammare för mångfalden att markerna hävdas än att de får växa igen.

Ängsnejlikan förekom tidigare allmänt i ängar och hagar, men numera är den ovanlig.

5.2 Andra mångfaldsobjekt

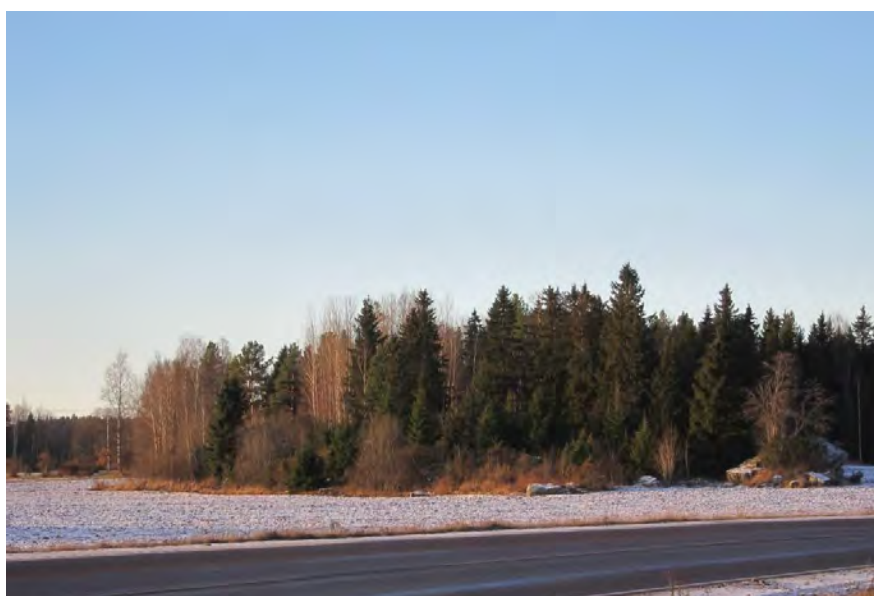
Mångfaldsobjekt kan till exempel vara kantmiljöer eller övergångszoner mellan åker och skog eller åker och vatten, eller strängar av naturlig växtlighet i åkermiljön längs vägar och diken. Deras betydelse som livsmiljö för ängsväxter har ökat då ängarnas antal har minskat.

Skogsbryn och åkerholmar

Skogsbryn och åkerholmar kan se mycket olika ut, och många är bäst som de är, utan någon särskild skötsel. Sådana skogsbryn och åkerholmar, där skötsel ytterligare kan öka mångfalden, är flerskiktade med stor andel lövträd. I skogsbrynet möts skogens arter och de öppna markernas arter, och ju bredare övergångszonen är desto fler arter ryms där. Flera olika trädslag samt gamla och döda träd ökar variationen, och träd och buskar som får bär ger mat åt bland annat fåglar. Vissa trädslag är speciellt viktiga. På aspens näringsrika bark lever fler organismer än på många andra träd, och sälgens nektarrika blommor är en viktig näringskälla för humlor och bin. Södervända halvöppna skogsbryn med gräs- och örtbevuxna gläntor som värms av solen är särskilt rika på fjärilar och andra insekter.

Huvudsyftet med skötseln av åkerholmar och skogsbryn är att öka busk- och trädbeståndets flerskiktighet, bibehålla ett artrikt busk- och trädbestånd samt skapa eller förstora öppna ytor med gräs- och örtvegetation. Det görs huvudsakligen genom röjning, slåtter och/eller bete.

Ett flerskiktat skogsbryn blir stegvis tätare och högre från kanten inåt skogen. För att utveckla brynet kan man skapa öppna gläntor som sköts med slåtter. Träd och buskar som får bär, såsom rönn, hägg, en och måbär, gynnas.

Ägovägar

Under detta begrepp samsas alla typer av smala, gräsbevuxna traktorvägar i åkermark och ibland delvis i skogsdungar. Ju bredare renarna är desto värdefullare är de för floran och faunan. I gräs- och blomrika renar trivs också nyttoinsekter, såsom pollinerare, och predatorer som livnär sig på skadedjur i åkern. Vägar fungerar ofta som så kallade ekologiska korridorer, som gör det lättare för naturens djur och växter att förflytta sig och sprida sig mellan olika områden. I allmänhet slås vägrenarna regelbundet. En ägoväg som är miljöspecialstödsobjekt sköts likadant plus att man för bort det avslagna gräset. När man sprider gödsel och bekämpningsmedel på åkern bör man se till att det inte hamnar på vägrenen.

Öppna diken

Öppna diken är speciellt viktiga för kärlväxter och groddjur. Diken kan ofta vara mycket artrika, speciellt om de slås regelbundet, varje eller vartannat år, och man för bort den avslagna växtligheten. Ju bredare renen mellan åkern och diket är desto artrikare är den. Dikesrenar är viktiga som spridningsleder för växter och djur, och som livsmiljöer för insekter och insektsätande fåglar. Också åkerns gröda har nytta av rovinsekter som lever i renen och livnär sig på skadeinsekter. När man sprider gödsel och bekämpningsmedel på åkern bör man se till att det inte hamnar på dikesrenen.

Alléer

Alléer finns ofta på synlig plats i ett öppet åkerlandskap och är därför viktiga landskapselement. Det vanligaste trädslaget i alléer är björk. Alléer är också en viktig livsmiljö för fåglar, fladdermöss, insekter, lavar med mera. I synnerhet gamla träd har en mångfald organismer, men senast när träden börjar bli i dåligt skick är det dags att förnya allén. Det kan till exempel göras så att man planterar nya träd mellan de gamla och låter dem etablera sig innan man tar bort de gamla. Man kan också bara byta ut enskilda träd som dött eller fylla igen luckor. Marken runt träden sköts vanligen med slätter.

Småvatten

Med småvatten menas mindre vattensamlingar som är vattenfyllda under en del av året. De kan vara naturliga eller kulturskapade, såsom lertäkter, sedimenteringsbassänger och prydnadsdammar. Många småvatten och gölar är helt öppna, medan andra omges av täta busk- och trädbårder. Vissa har branta kanter, andra flacka. Småvatten utnyttjas gärna av andfåglar för både häckning, vila och födosök. De är också värdefulla för groddor, sländor och andra insekter, snäckor och kräftdjur.

Objekt nr. 17.

Öppna dammar med sluttande kanter har bäst utvecklad vatten- och strandvegetation. Alltför mycket beskuggning från omgivande träd hämmar vattenväxterna och ger ett fattigare djurliv. Glesa trädgrupper eller grupper av buskar och träd ger däremot variation åt miljön och hejdar vinddrift av jord, gödsel och bekämpningsmedel. I ett öppet landskap kan en bård av träd och buskar på norra sidan ge lä utan att skugga. Enstaka träd kan också tjäna som utsiktsplatser för kråkor som är ett hot mot häckande fåglar. Hävdade, öppna och soliga våtmarker är särskilt rika på både växter och djur. Slätter eller bete hindrar att några arter tar

över och tränger ut konkurrenssvagare arter. Skötseln av ett småvatten som miljöstödsobjekt består vanligen i slåtter av kantområdena och röjning vid behov. Öppna vattenytor kan inte räknas in i den stödberättigade arealen.

Stenmurar och odlingsrösen

Stenmurar och rösen är kulturminnen som berättar om gångna tiders odlarmöda och levnadsvillkor. Redan det gör dem värda att bevaras, men de är dessutom viktiga som livsmiljö för till exempel ljuskrävande lavar, insekter, kräldjur och fåglar. Murar och rösen som är lämningar efter en bosättning eller verksamhet som sedan lång tid (åtminstone före 1900-talet) är försvunna, kan betraktas som fasta fornminnen som inte får förstöras. Stenmurar som döljs av sly kan friläggas genom att röja buskar och träd och städa bort eventuellt skräp. En oplöjd remsa intill muren eller röset kan få en rik och varierad flora. I synnerhet många rösen är alltför små för att kunna få miljöspecialstöd, ens om man lämnar ett skötselområde runtom, men de bör ändå bevaras som viktiga mångfalds- och landskapselement.

Å- och bäckstränder

Stränderna längs åar och bäckar i ett åkerlandskap är viktiga spridningsleder för djur som inte gärna korsar ett öppet åkerområde. Många djur finner skydd, föda och boplatser längs stränderna. Växtligheten består ofta av nektarväxter som ger näring åt många insekter. Bårder av träd och buskar utmed åar och bäckar är viktiga för fiskar och olika vatteninsekter som behöver skuggigt vatten för sin utveckling. Träden fångar upp vindburna näringsämnen och bekämpningsmedel från åkern. De skuggar vattnet, vilket håller nere vattentemperaturen och dämpar utvecklingen av vattenväxter som hindrar vattenflödet. Det minskar behovet av rensning.

Röjning är en typisk skötselmetod för å- och bäckstränder. De allmänna principerna för röjning i kantzoner och åkerholmar kan också tillämpas på å- och bäckstränder. Man kan ändå iaktta försiktighet eftersom träden och buskarna på stränderna binder marken, och för kraftig röjning kan leda till erosion. Öppna strandområden kan skötas med slåtter varvid växtmaterialet avlägsnas. Bete passar som skötselmetod på åstränder som inte är erosionskänsliga eller regelbundet översvämmas.

Övrigt som berättigar till specialstöd för främjande av naturens och landskapets mångfald kan vara

- platser där hotade arter förekommer,
- källor i eller i nära anslutning till åkermark
- mångfaldsåkrar och mångfaldsremсор,
- vilo- och matplatser på åkern för fåglar och andra djur,
- att göra landskapet mångsidigare, genom att till exempel friställa landskapsträd eller andra landskapselement,
- småskaliga planteringar till exempel till vindskydd, eller insynsskydd för att förbättra landskapet.

Stora, fristående träd, så kallade landskapsträd, ger variation åt landskapet.

5.3 Skötselprinciper för vårdbiotoper och mångfaldsobjekt

Röjning

Röjning av buskar och träd rekommenderas ofta som den första åtgärden på objekt som ska restaureras. Slyröjning kan i många fall betesdjuren ta hand om. Om iståndsättningen förutsätter kraftig röjning, är det bäst att genomföra den lite i sänder. Kraftig röjning frigör nämligen mycket näringsämnen, som gör växtligheten frodig. Röjningen utförs vanligen så att det återstående busk- och trädbeståndet samlas i grupper med öppnare ytor mellan. Målsättningen är mångfald i både struktur och artbestånd. När det gäller skogs-

bryn eftersträvas en övergångszon som från åkern sett stegvis blir tätare och mera högvuxen, och där lövträd dominerar. Ett parkliknande område där träden står med jämna mellanrum är inte målet. Enstaka träd som är stora och ståtliga, har fin form eller annars värda att lyfta fram kan däremot med fördel friläggas. För viltets skull kan man lämna några täta busk- eller trädgrupper kvar. Träd och buskar som får bär, såsom rönn, hägg och måbär gynnas vid röjningen. Enar passar också bra i skogsbrynet. Om det finns mycket enar, som det ofta gör i igenväxande vårdbiotoper, kan en del gärna tas bort. De som är bäst i skick och har finast form sparas. Stora stenar och traditionella jordbrukskonstruktioner, såsom stengärdesgårdar, rösen eller lador, kan lyftas fram. Förutom deras självklara kulturhistoriska värde är de ofta livsmiljö för både lavar, ödlor, insekter och många fler organismer.

Murkna och döda träd är viktiga för mångfalden och bör om möjligt lämnas kvar.

Slätter

Slåttern ökar öppenheten och ljusstillgången i det område som sköts, och då den slagna växtligheten avlägsnas ökar inte markens näringshalt. Slåttern gynnar växter som trivs i sol och värme, och med dem blir också fjärlar, skalbaggar och andra insekter rikligare. Slätter är den primära skötselmetoden för ängar, men används ibland på betade områden som komplement till betet. Med hjälp av slätter upprätthåller man också andra öppna platser såsom väg- och dikesrenar och ängslyckor i skogsbyn.

Den vanligaste tidpunkten för slätter är i månadsskiftet juli-augusti, då de flesta växter har hunnit fröa av sig och djurens förökningstid är över. Restaureringsobjekt med mycket frodig vegetation kan till en början slås två gånger per sommar. Om man känner till några ovanliga eller hotade växter i området kan man beakta deras frösättning när man bestämmer slåttertidspunkt. Områden med ovanliga växter som inte gynnas av slätter kan lämnas utanför skötseln.

Vid ängsslätter ska man helst använda redskap med skärande brett. Lie kan användas på små områden. Trimmer är mindre lämplig eftersom den trasar sönder växterna, men kan användas på oönskad växtlighet. De slagna växterna måste tas bort efter slåttern. Om det inte finns så mycket oönskade arter kan man låta växterna ligga och torka och fröa av sig först. Efterbete rekommenderas efter slåttern om möjligheten finns. Torra, karga ängar kan slås med längre mellanrum, vid behov.

Bete

Målsättningen för betesmarker är att utan gödsling eller kultivering skapa en hållbar och produktiv grässvål med ett smakligt och näringsrikt bete jämnt fördelat över säsongen. Bete är mera selektivt än slätter. Olika djurslag föredrar olika växter, och biter av växterna på olika höjd. En del av växtmassan återförs till betesmarken via gödseln. Trampet blottar marken punktvis, vilket är gynnsamt för en del arter och ogynnsamt för andra. Sambete med olika djurslag, eller att olika djurslag byter betesmark med varandra, ger ofta goda resultat. Ett djurslag äter växter som ett annat har ratat, och risken för parasitproblem minskar. Få har ändå möjlighet att välja fritt vilket djurslag som ska beta marken, utan de befintliga resurserna sätter ramarna.

Rätt betestryck är viktigt, och man bör följa med under sommaren att det hålls på rätt nivå. Vid för lågt betestryck fås inte den önskvärda växtligheten, och om betestrycket är för högt hinner inte växterna blomma och sätta frö och marken kan slitas för mycket. På vårdbiotoper får man inte ge tilläggsfoder åt djuren, eftersom det ökar mängden näringsämnen som är i omlopp. Mineraler kan ges på en plats där växtligheten är mindre representativ, med tanke på slitaget.

Betesmarker kan vara helt öppna eller skogbevuxna och allt däremellan. Även i ett skogsbete syns spåren av betet tydligt, och marken täcks av örter och gräs vid sidan av ris. När man planerar istandsättning och/eller skötsel av en betesmark har man god nytta av att bekanta sig med den lokala betestraditionen.

Svedning

Svedning kan användas på igenvuxna vårdbiotoper med mycket gammal förna och fjolårsgräs. Eftersom svedningen frigör näringsämnen är den inte lämplig som årligen återkommande skötselmetod i vårdbiotoper. Av samma orsak måste den efterkommande hävden vara effektiv.

5.4 Våtmarker

Våtmarker är vegetationstäckta vattenområden eller marker där vattnet är nära markytan en stor del av året. Växtligheten består av fuktälskande våtmarksarter. En rätt planerad våtmark kan minska partikel- och fosforbelastningen till vattendragen med 60-70 % och kvävebelastningen med 30 %. Våtmarker jämnar ut vattenflödet och minskar översvämningsrisken. Växt- och djurlivet blir rikligare efter att en våtmark anlagts. Våtmarker erbjuder också möjligheter till rekreation och jakt, och tillför omväxling åt landskapet.

Var kan man anlägga en våtmark?

En mångfunktionell våtmark kan anläggas på låglänta områden som tar emot avrinningsvatten antingen via diken eller dräneringsrör eller som ytavrinning direkt från omgivande åkrar. Den bästa platsen är ofta intill ett utfallsdike eller en bäck, där det finns eller tidigare har funnits en naturlig våtmark. Våtmarken måste inte vara i direkt anslutning till åkermark, utan kan också finnas nedanför åkern inne i skogen.

Vad säger lagen?

Markägaren får anlägga en våtmark på sin egen mark genom grävning, fördämning eller invallning utan tillstånd om verkningarna begränsar sig endast till den egna marken. Tillstånd behövs inte heller om våtmarken medför skada för en enskild person, som har gett sitt skriftliga medgivande till projektet. Om man kan anta att anläggningen av en våtmark medför betydande förändringar i vattendrag, eller om grävmasornas volym överstiger 500 m³, behövs tillstånd enligt vattenlagen.

Naturliga källor, träsk och fåror är enligt vattenlagen skyddade värdefulla livsmiljöer, som man inte får förändra utan tillstånd. Man får inte bygga sådana dammkonstruktioner som hindrar fiskars vandring i vattendragen.

Särskilt viktiga livsmiljöer enligt skogslagen är bland annat närmiljöer för källor, bäckar och små tjärnar, frodiga skogskärr, öppna mossar, bördiga landområden samt stup och skogsbestånd nedanför stupen om de är i naturtillstånd eller nästan i naturtillstånd. De ska skötas så att deras särdrag bevaras.

Om man anlägger en våtmark på skogsmark måste man också komma ihåg att göra en anmälan om ändring av markanvändningsslag till skogscentralen.

Att anlägga en våtmark

En våtmark kan anläggas genom uppdämning, grävning eller invallning. Bäst är det om man kan åstadkomma en våtmark genom uppdämning. I en mångfunktionell våtmark behöver det finnas ett djupare område där fasta partiklar sedimenterar och därifrån det ansamlade slammet kan avlägsnas med jämna mellanrum. Till våtmarken ska höra kantområden som är tillräckligt stora med tanke på skötseln.

Det praktiska arbetet börjar ofta med att man röjer buskar och träd. Efter det grävs ytjorden och annan växtlighet bort. Om våtmarken anläggs på jordbruksmark är det viktigt att man får bort all jord ner till plogdjupet,

eftersom våtmarken annars kan bli en källa till näringsutsläpp i stället för att minska näringsbelastningen. Sura sulfatjordar är inte de bästa att anlägga våtmarker som kräver omfattande grävarbeten (se karta i bilaga 1). Det går sällan att undvika grävning helt, men man bör sträva efter att inte gräva mer än nödvändigt. Grävmassor (utom från åkermark) kan användas till att göra små öar eller uddar i våtmarker. Sådana blir bra vilo- och häckningsplatser för fåglar. Om det redan finns våtmarksväxter på området är det skäl att bevara dem. Grävmassor med åkerjord ska placeras så att de inte orsakar näringsutsläpp till vattendrag.

Ibland kan man göra en våtmark enbart genom att göra bottenrösklar i ett brett och rymligt utfallsdike. Genom det åstadkommer man att vattnet blir stående. Man kan också gräva diket bredare för att uppnå den stödberättigade arealen.

Det är billigast och lättast att anlägga en våtmark där de naturliga förutsättningarna finns och där det inte krävs omfattande grävarbeten. Objekt nr. 59.

Utformning och dimensionering av våtmarker

Miljöspecialstödsvillkoren föreskriver vissa minimimått för mångfunktionella våtmarker: våtmarkens areal ska vara minst 0,5 % av avrinningsområdets areal, dock minst 0,3 hektar. Hela det område som sköts ingår i arealen, alltså också kantområdena. Dessutom måste avrinningsområdet utgöras av minst 20 % odlingsmark. De här villkoren bygger på våtmarkernas funktion. För att fasta partiklar ska hinna sjunka till botten och näringsämnen med dem måste våtmarken vara tillräckligt stor i förhållande till avrinningsområdet. I stället för en stor våtmark kan man anlägga flera små inom samma avrinningsområde. Också mindre våtmarker är till nytta i synnerhet som uppsamlare av grova partiklar. De behöver tömmas på slam regelbundet för att behålla sin effekt.

En våtmark ska utformas så att en del är djupare, oftast med mer än en meters vattendjup. Denna bassängs uppgift är att fånga de grövsta partiklarna, och därför placeras den vid inloppet till våtmarken. Man bör komma ihåg att planera våtmarken med tanke på att den djupa delen regelbundet måste tömmas på slam. Efter slambassängen följer en vidsträckt, grund våtmarksdel där vattendjupet är omkring en halv me-

ter. Där får vattenväxter breda ut sig. De sedimentterande partiklarna binder främst fosfor till sig, men växtligheten tar upp både kväve och fosfor.

Formen på våtmarken påverkar hur vattnet rör sig. Bäst reningseffekt fås om vattnet strömmar jämnt över hela våtmarken. Vattenströmmarna kan styras genom trösklar, uddar och öar. En liten djupare bassäng vid våtmarkens utlopp förbättrar effekten ytterligare.

Våtmarkens skötsel

I en anlagd våtmark vandrar så småningom in växter från omgivningen. Man kan också styra vegetationens utveckling genom plantering och sådd så att man får en våtmark med bästa möjliga effekt för både vattenskyddet, landskapet och fågellivet.

Igenväxning är en naturlig process i våtmarker. Några få starkväxande arter tar snabbt över och blir dominerande. En igenvuxen våtmark tar också upp näringsämnen, men inte lika effektivt som en skött våtmark. Slätter eller bete fördröjer igenväxningen, och därför är hävdade våtmarker artrikare. Många fågelarter tycker om kortvuxna, skötta gräsområden.

För att hindra att våtmarken växer igen behöver växtligheten och eventuella buskar slås regelbundet. Det är bra att planera åtminstone större våtmarker så att slåttern kan skötas maskinellt. Efter slåttern förs den avslagna växtligheten bort. Målsättningen med slåttern är att bevara öppna områden i våtmarken, och att det ska finnas både lågvuxna och högvuxna partier. Den bästa tiden för slätter är på sensommaren när fåglarnas häckningstid är över, men växterna ännu är gröna och största delen av näringsämnen finns i de gröna växtdelarna. Rövning av buskar och träd kan också utföras vintertid. Våtmarker kan gärna betas, om det inte finns några särskilda hinder för det med tanke på vattenskyddet. Hur våtmarken ska skötas hänger ihop med var den är belägen. I en våtmark som anläggs i ett öppet landskap bevaras den naturliga öppenheten, medan en våtmark i skogsterräng kan ha mera buskar och träd.

Våtmarkens centrala uppgift är att samla fasta partiklar och näringsämnen som är bundna till dem. Särskilt vid våtmarkens in- och utlopp samt i det djupare området samlas slam. Slammet avlägsnas genom att gräva bort det eller med slamsug. Tömningen upprepas med 2-5 års mellanrum, vid in- och utloppen oftare. Tömningen måste ske innan det samlats så mycket sediment att det sätts i rörelse vid nästa översvämning. Det näringsrika slammet måste deponeras där det inte kan rinna tillbaka i våtmarken. Det går utmärkt att sprida på åkern.

Våtmarkens konstruktioner måste granskas regelbundet och repareras vid behov. Dammkonstruktioner kontrolleras efter perioder med rikliga flöden, åtminstone vår och höst och vid behov på sommaren. Med tiden kan det hända att vattnet börjar ta en annan riktning än genom våtmarken, och börja strömma fort längs kanalliknande fåror som uppstår vid sidan av våtmarken. Då kan en del av våtmarken bli torr och våtmarkens effekt uteblir. Det här kan man ge akt på tidigt på våren innan växtligheten täcker konstruktionerna. Situationen kan rättas till genom att man gör den nya fårans stränder lägre samt avlägsnar slam och växtlighet så att vattnet kan strömma över hela våtmarken. Reparationsarbeten görs på vintern då strömningshastigheten är låg.

5.5 Skyddszoner

Några översiktsplaner för skyddszoner har inte tidigare gjorts i någon del av Vörå kommun. I samband med denna kartering granskades behovet längs Vörå å, från Rejpelt nedströms. Vörå å ligger i ett mycket flackt landskap, och på de flesta ställen är redan de cirka tre meter breda skyddsremсор som hör till miljöstödet basåtgärder tillräckliga. Mer sluttande åkrar, och därmed mer typiska platser för skyddszoner, finns dock på andra håll i kommunen.

En skyddszon är ett område vid stranden av en sjö, å, bäck eller utfalldike, som är täckt med flerårig, gräsdominerad växtlighet. Huvudsyftet med skyddszoner är att hindra näringsämnen och jordpartiklar att sköljas ut från åkern till vattendragen där de bidrar till övergödningen av sjöar och hav. Samtidigt har de betydelse för den naturliga mångfalden. En skyddszon ska vara i genomsnitt minst 15 meter bred, och den får inte gödslas eller behandlas med växtskyddsmedel. Flyghavre ska ändå bekämpas mekaniskt eller i svåra fall genom kemisk punktbehandling. Markbearbetning är tillåten bara när skyddszonen anläggs.

Det är motiverat att anlägga skyddszoner på åkrar som sluttar mot vattendrag eller utfalldiken, och på erosionskänsliga stränder. Skyddszoner kan också anläggas på åkrar som ofta översvämmas eller på åkrar på grundvattenområden. Skydds-zonen ska avgränsas på ett ändamålsenligt sätt för både vattenskyddet och odlingen. Ett litet åkerskifte kan vara skyddszon i sin helhet.

Skydds-zoner skall skötas, vanligen med årlig slåtter. Det slagna växtmaterialet får tas till vara, men det måste avlägsnas från skydds-zonen. Slåttertidpunkten bör väljas med hänsyn till djurlivet. En skydds-zon kan också betas, om det inte är till nackdel för vattenskyddet. Erosionskänsliga stränder och stränder som ofta översvämmas är mindre lämpliga att skötas med bete. Det är viktigt att hålla rätt betetryck så att inte marken slits. Eftersom de sköts som ängar kan de utveckla en rik flora som lockar både insekter och fåglar. Många fåglar kan häcka i skydds-zonerna, och i synnerhet i mycket öppna åkerområden är de viktiga som stråk där vilt kan röra sig mellan olika områden.

Skydds-zoner kan också underlätta odlingen då en översvämningskänslig del av åkern hittar en ny användning

Naturvårdsåkrar främjar också vattenskyddet och naturens mångfald, och kan vara ett alternativ till skydds-zoner. Naturvårdsåkrar kan vara antingen flerårig vall, viltåker, landskapsåker eller åker med ängsväxter beroende på ändamålet och vilka växter som odlas. Naturvårdsåkrar behöver inte slås årligen och det är inte obligatoriskt att samla upp den slagna växtligheten. Till skillnad från skydds-zoner ingår naturvårdsåkrar i gårdens åkerareal. Avtal för naturvårdsåker görs först för två år och sedan för ett år åt gången. Man för-binder sig för en femårsperiod att ha naturvårdsåker på lägenheten, men det behöver inte vara på samma skifte hela tiden.

6 Främmande, skadliga växtarter

Temat främmande växtarter är aktuellt i en publikation som handlar om mångfalden i jordbruksmiljön. Främmande arter som sprider sig i naturen är nämligen ett av de största hoten mot biologisk mångfald, eftersom de tränger undan inhemska arter och gör naturen ensidigare.

Med främmande växtarter menas sådana växter som med människans hjälp flyttat till ett nytt utbredningsområde. Alla är inte skadliga. De flesta klarar sig inte länge i naturen, och andra kan leva där sida vid sida med de ursprungliga arterna. Det finns också arter som sprider sig effektivt och tar över livsmiljöer på den ursprungliga naturens bekostnad. Andra sprider sjukdomar, förorsakar skador på skog eller odlingsväxter eller förorsakar skada på annat sätt. Här presenteras kort tre skadliga arter som är aktuella i planeringsområdet. I framtiden kan det dock finnas fler arter som är problematiska, om vintrarna till exempel blir mildare klarar nya arter av att överleva.

Jättebalsamin (*Impatiens glandulifera*)

Jättebalsaminen härstammar från Himalaya, och den har i mycket högre grad än jätteflokan lyckats sprida sig i vår natur. Den slås sig speciellt gärna ner på fuktiga ställen som i strandlundar och längs åar. Jättebalsaminen kastar sina frön flera meter ut i omgivningen, och förökar sig därför snabbt. Den blev vanlig i våra trädgårdar på 80-talet, och under senare år har den spridit sig explosionsartat i naturen på många ställen. Jättebalsaminen är ettårig och dess frön likaså. Den är inte giftig och är lätt att dra upp med rötterna. Jättebalsaminen är mycket konkurrenskraftig och tränger ut många inhemska arter.

Längs Vörå å noterades inte så stora förekomster av jättebalsaminer jämfört med hur det ser ut längs flera andra åar i landskapet. Kimo ås tillstånd är okänt. Man måste å det varmaste rekommendera bekämpning av varje tillstymmelse till jättebalsaminbestånd som dyker upp längs åar och diken (och andra ställen), för att undvika större problem senare.

Jättebalsaminen sprider sig snabbt längs åstränder där den tränger undan andra arter. Jättebalsaminen binder inte marken och främjar därför erosion.

Kaukasisk jättefloka (*Heracleum mantegazzianum*)

Jätteflokan (jättelokan) är en mycket ståtlig växt som har importerats som prydnadsväxt. Den är nära släkt med den inhemska och betydligt klenare arten björnfloka. Jätteflokan producerar tusentals frön per planta, och fröna kan behålla sin grobarhet i marken i nästan tio år. Bekämpningen av jätteflokan måste vara långsiktig och kontinuerlig. Dess växtsaft ger i kombination med solljus brännskador på huden, och därför måste man vara försiktig då man handskas med växten. Jätteflokan sprider sig aggressivt om den till exempel av misstag får fröa av sig utanför tomtgränsen. Med sina enorma blad skuggar den marken och tränger undan nästan alla andra växter. I Jord- och skogsbruksministeriets nationella strategi för främmande arter klassificeras jätteflokan som en synnerligen skadlig art, och den är föremål för en nationell kampanj vars mål är att utrota arten i Finland före år 2020. Också ett par släktingar till den kaukasiska jätteflokan förekommer i Finland. Det ovan nämnda gäller för dem alla.

I Vörå kommun (Oravais) finns bara ett dokumenterat förvildat bestånd av jättefloka och där pågår bekämpning.

Lupin/ blomsterlupin (*Lupinus polyphyllos*)

Lupiner har spridit sig längs vägrenarna på allt flera håll i vår landsända. Så länge den finns här och där brukar den mest väcka sympati där den med sina granna blomställningar pryder vägmiljön. Lupinen nöjer sig dessvärre inte med att växa i små klickar utan upptar snart hela vägrenen över långa sträckor. De ljusa vägrenarna, som slås regelbundet, är ofta de enda ställena för ängsblommor när ängar och hagmarker har minskat och försvunnit. Där lupinen får fotfäste tränger den undan ängsväxterna både genom att stjäla livsrum från dem och genom att göra marken för kväverik för ängsväxternas tycke.

Lupinen är svår att bekämpa, eftersom dess frön behåller sin grobarhet i över 50 år. Den svarar dåligt på slätter, men om slättern upprepas 3-4 gånger per sommar börjar den minska. Det är fullt tillåtet att njuta av lupinen inom den egna tomtens gränser, men att låta den sprida sig till vägkanten eller andra ställen utanför tomten där den lätt förvildas är förbjudet.

7 Objektbeskrivningar

Nedan följer beskrivningarna av de mångfaldsobjekt som hittats vid karteringen. För varje objekt ges kortfattade skötselplaneringar och förslag på lämplig finansiering av jordbrukets miljöspecialstöd utgående från nu gällande villkor. Skötselplaneringarna är riktgivande, och i ansökningsskedet spelar markägarens egna målsättningar och förutsättningar in. Skötselråden är mycket kortfattade så läs därför gärna också kapitel 5.3 *Skötselprinciper för vårdbiotoper och mångfaldsobjekt*. Där berättas mera ingående vad som eftersträvas och vilka åtgärder som leder dit.

På grund av det stora området och den begränsade tiden har sannolikt flera objekt som kan uppfylla kriterierna förbisetts. I några fall har markägaren meddelat ointresse för att ha med sina marker. Runtom i kommunen, också utanför det karterade området, finns utvecklingsbara mångfaldsobjekt. Dessa objekt får därför tjäna som exempel, och man bör inte låta sig avskräckas från att ansöka om stöd för ett område som inte upptas här. Objekt som nu inte ansetts uppfylla kraven kan också omvärderas i samband med en lägenhetsvis planering, ifall markägaren uttryckligen önskar utveckla dem på så sätt att de blir mångsidigare.

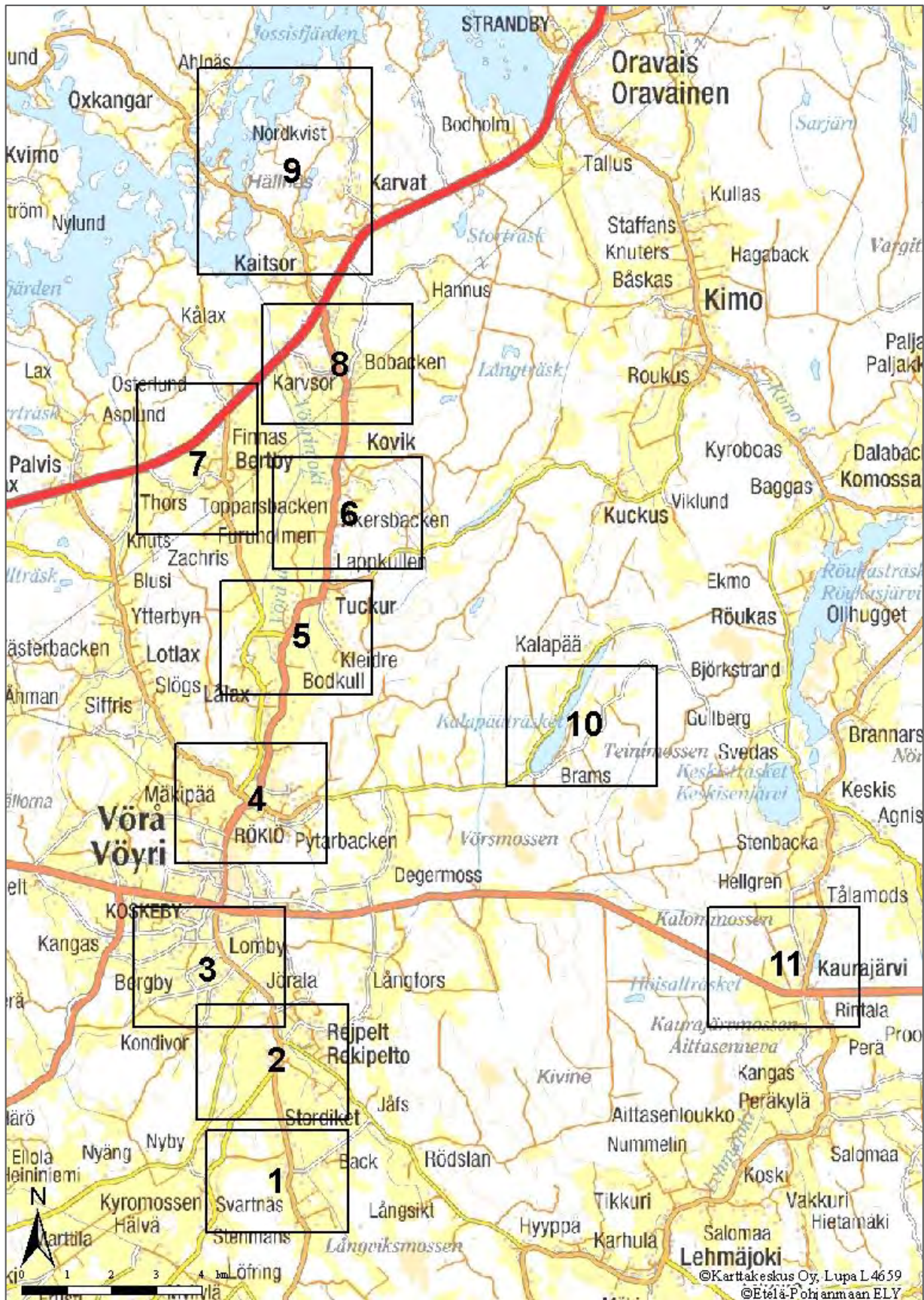
Enligt de nu gällande villkoren kan **miljöspecialstöd för vårdbiotoper och mångfaldsobjekt** sökas för objekt med en areal på minst 0,3 hektar, som dock kan bestå av flera skiften om minst 5 ar vardera. Skogsholmar kan ingå i sin helhet om arealen är högst 1 hektar. Kantzoner, såsom skogsbryn, får vara högst 20 meter breda. Värdefulla, små vårdbiotoper på 0,05-0,3 hektar kan beviljas ett fast stöd som är oberoende av skötselkostnaderna. Sökande kan vara jordbrukare som är anslutna till miljöstödssystemet och registrerade föreningar. Avtalen för vårdbiotoper är 5-åriga, för naturens och landskapets mångfald 5- eller 10-åriga. Skötseln består vanligen av röjning och slätter, ihopsamling och borttransport av röjnings- och slätteravfall eller bete. Skötsel av konstruktioner som anknyter till boskapsskötsel kan också ingå. Lador och liknande byggnader räknas inte till dem, men får finnas med i arealen. Avtalsområdena sköts får inte gödulas eller behandlas med växtskyddsmedel, inte heller plöjas eller användas som upplagringsplatser för ensilagebalar eller annat.

Listan upptar objekt som är mindre än 0,3 hektar, men inte objekt som är mindre än 5 ar. Objekt som det inte är motiverat att sköta med miljöspecialstöd är inte heller med, även om de är värdefulla för både mångfalden och landskapet. Små objekt, såsom solitärträd, grupper med stenar, träd och buskar samt stenrosen, är värda att bevaras även om de inte uppfyller arealkraven för miljöspecialstöd.

Miljöspecialstöd för skötsel av våtmark kan sökas av en jordbrukare eller en registrerad förening. Man kan göra ett 5- eller 10-årigt avtal för våtmarker som har anlagts med stöd för icke-produktiva investeringar. Också objekt som tidigare anlagts inom ramen för jordbrukets miljöstödssystem kan beviljas stöd efter att det tidigare miljöspecialstödsavtalet gått ut.

Miljöspecialstöd för anläggning och skötsel av skyddszoner kan sökas för objekt som är minst 0,3 hektar och i genomsnitt minst 15 meter breda. Avtal görs för 5 eller 10 år. Jordbrukare som är anslutna till miljöstödssystemet kan ansöka om stöd för skyddszoner.

Stöd för icke-produktiva investeringar kan beviljas för istandsättning av små, värdefulla vårdbiotoper och för anläggning av mångfunktionella våtmarker. Sökande kan vara en jordbrukare eller en registrerad förening inom Leader-verksamhetsgruppernas områden. Ett villkor för stödet är att det följs av ett avtal för skötsel av vårdbiotop eller skötsel av våtmarker.

Objektkartomas läge.

1 Åkerholme

Objektet är en åkerholme med lador och andra byggnader i östra kanten. Terrängen utmärks av stora stenblock och busksnår. Trädbeståndet är blandat och halvöppet med asp, gran, björk och rönn, och det finns rikligt med måbär och hallon. Fältskiktets vanligaste arter är stenhallon, harsyra, smultron, hässlebrodd, tuvtåtel, stensöta, gullris, duntrav och brännässla.

Åtgärdsförslag: Åkerholmen har landskapsmässig betydelse och byggnaderna är i användning. Eventuell skötsel kan gälla området runt byggnaderna, och åkerholmens (södra) kantzon, som kan göras mångsidigare genom slåtter av gräsbevuxna ytor och försiktig röjning bland träd och buskar för att öka öppenheten och flerskiktigheten i brynet.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

2 Annat mångfaldsobjekt

Objektet är en liten backe som tidigare varit betesmark för får. Trädbeståndet är blandat med asp, rönn, björk, gran, sälk och hägg. Floran är rätt mångsidig, där hallonbuskar inte tagit över, med bland annat teveronika, smultron, rödven, rödsvingel, kruståtel, tuvtåtel, rölleka, hundfloka och duntrav. Det finns även döda träd med vedsvampar, till exempel kandelabersvamp.

Skötsel: Röjning i buskbeståndet, speciellt asp, för att släppa ännu mer ljus till marken samt regelbunden slåtter skulle göra florans mångsidigare och mer ängsartad. I början slås växtligheten årligen, men eftersom platsen är ganska torr kan det senare räcka med vartannat år. Några gamla och döda träd kan gärna sparas eftersom de är viktiga för många arter.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald, skötsel av vårdbiotoper.

3 Kantzon mellan åker och skog

Små ängsfragment med ganska mångsidig växtlighet ger kantzonen variation. En av dessa håller på att förbuskas med sly. De vanligaste trädslagen är gran, björk och asp. I fältskiktet ses bland annat nysört, rödklöver, stor blåklocka, johannesört, ängsvial, knölsyska, harstarr och rödven. En bit gammal stengårdsgård berättar om forna tiders odlarmöda.

Åtgärdsförslag: Målsättningen med skötseln är att ge förutsättningar för ängsfloran att utvecklas. Det kan göras genom att förstora de befintliga ängslyckorna, röja bort sly och eventuellt gallra i trädbeståndet i brynet så att ängsväxterna får mera utrymme och ljus. Skogsbrynet vetter mot söder vilket ger bra förutsättningar för att fjärilar och andra insekter ska trivas. Eftersom åkern lutar bort från skogsbrynet är risken för övergödning av kantzonen liten. Röjning runt stengårdsgården gör den synlig främjar djur- och växtlivet i och runt muren. Ett vått parti på åkern som finns strax utanför skogskanten kan tas med i objektet. Det våta partiet och närmaste omgivningen fram till skogsbrynet lämnas utanför odlingen och skötas med slåtter.

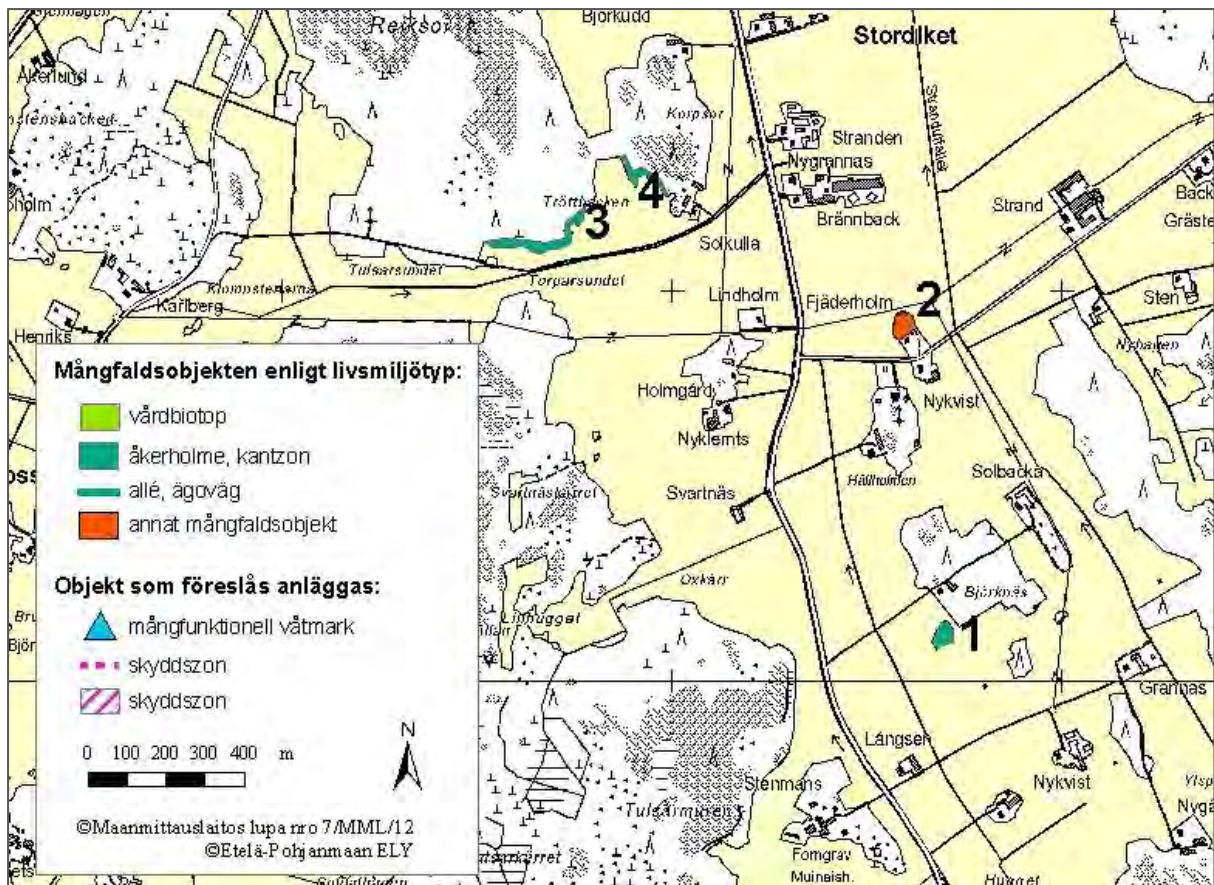
Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

4 Kantzon mellan åker och skog

Trädbeståndet är varierat med inslag av såväl stora och ståtliga träd som döda träd. I skogsbrynet finns öppningar, små ängslyckor med många olika gräs och örter, såsom johannesört, stor blåklocka, gullris, teveronika och ekorrbär. Gammal taggtråd tyder på att en del av området har varit i betesbruk för länge sedan.

Skötsel: Med försiktig röjning kan man förstora befintliga ängsområden och öka flerskiktigheten i brynet. Ängsområdena och övergångszonen mellan skog och åker slås årligen. Skötseln koncentreras till yttersta kanten eftersom skogen snabbt ändrar karaktär inåt.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

Karta 1. Objekt 1-4.

5 Åkerholme

Denna steniga lilla åkerholme med ganska ungt trädbestånd bestående av rönn, asp och björk. I buskskiktet finns hallon, enar och rönnar. Fältskiktet är högvuxet och frodigt. På området finns en lada.

Skötsel: Årlig slåtter. Slätterresterna förs bort. Trädbeståndet hålls öppet och de fina enarna sparas.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

6 Åkerholme

Åkerholmens träd- och buskbestånd är varierat med gran, björk, asp, sälg och några stora tallar. En traktorväg och andra gläntor ger holmen en halvöppen struktur. I buskskiktet finns en, vide, måbär och skogstry. Ställvis domineras fältskiktet av blåbär, men det finns också rätt mycket ängsväxter såsom tuvtätel, teveronika, johannesört, brudborste, stenhallon, vänderot, älggräs, krustätel och rödven.

Skötsel: Rekommenderas att skötseln koncentreras till den södra kanten, där man genom att röja försiktigt kan skapa en solig och varm miljö med ängsväxtlighet. Träd av olika arter och de bästa enarna sparas. Fältskiktet på öppnare platser slås årligen och slätteravfallet avlägsnas från platsen. Samtidigt kan ängsvegetationen på traktorvägen slås.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

7 Kantzon mellan åker och skog

Objektet är yttersta delen av en skogsudde med lövträdsdominerat trädbestånd. Kantzonen är tät, men lågvuxen ytterst. Där växer mest asp och lite björk, rönn och gran. Fältskiktet är örtrikt och lundartat med bland annat ekorrhår, teveronika, stenhällon, slokgräs och hässlebrodd.

Skötsel: Målsättningen är ett mångformigt skogsbryn med gradvis övergång till högre och tätare skog. Kantzonen glesas ur, gärna så att träd lämnas i grupper med helt öppna ytor mellan. Äldre träd samt träd och buskar med bär sparas. De öppna ytorna slås sedan årligen.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

8 Åkerholme

Denna åkerholme består till en del av stora granar och lundartad moskog. Den södra delen har ett öppnare trädbestånd med små ängspartier eller traktorvägar med tämligen artrik ört- och gräsvegetation.

Skötsel: Åtgärderna koncentreras till skogsholmens södra del. Där rekommenderas försiktig gallring i skogsbrynet för att släppa in mera ljus till ängspartierna, samt slätter av de gräsbevuxna vägarna.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

9 Kantzon mellan åker och skog

Objektet är den yttersta udden av en stor skogsholme. Objektet har öppnare och mer blandat trädbestånd än resten av skogsholmen, och där finns en lada och ett stort flyttblock. Trädbeståndet är mångsidigt med björk, tall, gran, asp och rönn. I buskskiktet finns en och måbär. Fältskiktet är ställvis lundartat och mossigt med ekorrhår, harsyra och skogsstjärna, och ställvis finns större inslag av gräs och lingon. Vid den södra, soliga skogskanten flög rikligt med fjärilar av arten påfågellöga vid karteringstillfället.

Skötsel: Målsättningen är att öka mångfalden, vilket kan göras genom att först gallra i trädbeståndet så träd av alla arter blir kvar. Flyttblocket kan friläggas och en stor tall vid stenen kan sparas som landskaps-träd. Södra kanten av objektet och omgivningen runt ladan röjs lite så att ängsväxterna får breda ut sig. De öppna ställena slås årligen och slätteravfallet förs bort.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald

10 Ägoväg

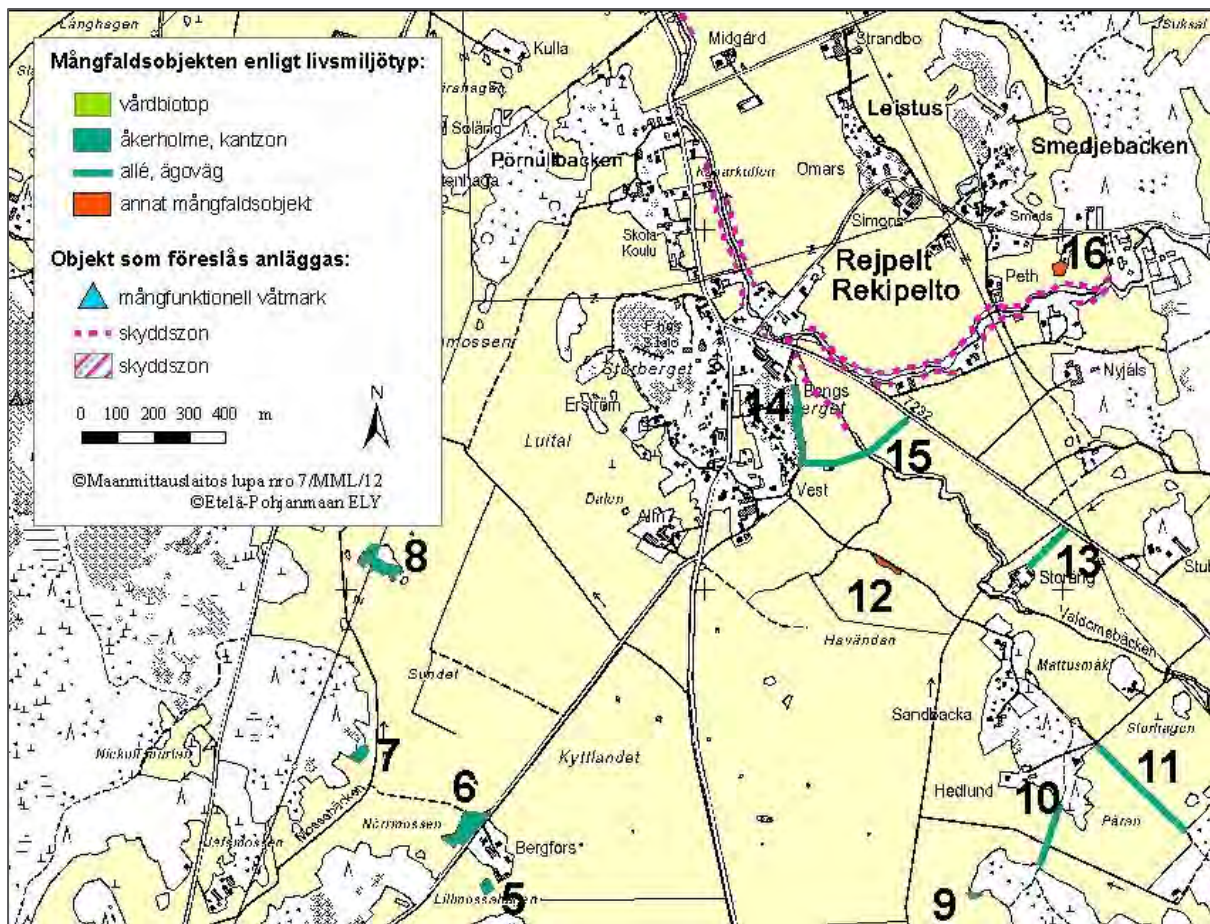
Denna ägoväg är solig, men ändå ganska skyddad för sydliga och nordliga vindar. Växtligheten är högvuxen och frodig med klöver, timotej, rölleka, nysört, höstfibbla, flockfibbla, kråkvicker, brudborste, stor blåklocka, älggräs och ängskavle. Några buskar och trädplantor växer längs vägen.

Skötsel: Vägen har förutsättningar att utveckla en mångsidig flora som lockar fjärilar och andra insekter om den slås årligen och slätteravfallet förs bort.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

Objekt nr. 10.

Karta 2. Objekt 5-16.

11 Ägoväg

Vid karteringstillfället var denna ägoväg mycket högvuxen med buskar och trädplanter i synnerhet längs västra kanten av vägen. Vägen och vägrenarna kan restaureras och med tiden utveckla en mångsidig flora som lockar fjärilar och andra insekter.

Skötsel: En stor del av träden och buskarna som vuxit upp längs vägen kan tas bort. Några träd med bär eller träd som har förutsättningar att bli landskapsträd sparas. I fortsättningen slås vägen och renarna årligen och slätteravfallet avlägsnas.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

12 Annat mångfaldsobjekt

Diket bildar en göl där bland annat starr, kråklöver, andmat, knappsäv och olika gräs växer. Längs kanterna frodas högvuxna arter som brännässla och älggräs. Lite vide och småbjörkar finns också. Röjningsavfall har lämnats i vattnet på ett ställe.

Skötsel: En liten göl som denna, med vattenväxtlighet och ganska öppna stränder är ett viktigt mångfaldsobjekt. Skötseln kan omfatta röjning runt om så att den inte skuggas helt, men lite buskar får gärna finnas. Eftersom det här objektet är ganska öppet från tidigare rekommenderas slätter runt om kanterna, kanske på en ännu bredare remsa än den som nu består av naturlig växtlighet.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

13 Allé

Allén är 150 meter lång med gamla björkar i nästan hela rader. Någon enstaka lucka finns. Floran mellan träden är ganska mångsidig med till exempel rödven, kvickrot, lingon, flockfibbla, teveronika, älggräs, hundfloka, ängskavle, rölleka, ängssyra, smultron, gröe, tuvtåtel, brudborste, åkerfräken och kråkvicker.

Skötsel: För att den landskapsmässigt betydande allén ska bevaras måste gamla träd ersättas med nya och luckor fyllas med nya björkar. Förnyelsen kan ske så att de nya plantorna planteras mellan de gamla träden, som fälls efter några år. Skötseln inbegriper också ansning av gamla grenar vid behov samt årlig slätter av ängsvegetationen mellan träden. Årlig slätter med bortförande av slätteravfallet gör att växtligheten behåller eller ökar sin mångsidighet.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

14 Kantzon mellan åker och skog

Objektet är ett skogsbryn i en bergig sluttning. Trädbeståndet är i huvudsak gammalt, halvöppet och lövträdsdominerat med många trädslag: björk, rönn, sålg, hägg, tall och gran. I buskskiktet växer måbär och röda vinbär. Fältskiktet är ganska ört- och gräsrikt i gläntorna med smultron, ängskavle, timotej, ängsvial, hundfloka, brudborste, stor blåklocka, fyrkantig johannesört. Nedanom vägen går en traktorväg (figur 15). En lada i brynet omges av buskar och frodig växtlighet.

Skötsel: Slätter av de små gläntorna och avlägsnande av slätteravfallet gör floran småningom artrikare med större andel ängsarter och mindre andel högvuxna kväveälskande arter. Sluttningen mot åkern är ställvis snårig och tät och kan röjas så att man sparar flera olika slags träd och buskar, speciellt rönn och hägg samt gamla träd. Också eventuella döda träd kan sparas eftersom de ökar mångfalden. Stora, ståtliga träd eller träd med fin form kan friläggas. Den högvuxna vegetationen kring ladan slås.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

15 Ägoväg

Nedanom objektet 14 (5-2) går en traktorväg som fortsätter ner på åkern. Vägen har ganska artfattig flora, och i synnerhet nedanför sluttningen finns rikligt med kväveälskande arter. Att den ligger i nära anslutning till föregående objekt motiverar ändå att ta med den. Längs vägen finns en lada omgiven av någon hägg och björk, hallon och höga örter och gräs. Ladan och dess omgivning kan ingå i specialstödsområdet.

Skötsel: Ägovägen och omgivningen runt ladan slås årligen och slätteravfallet forslas bort.

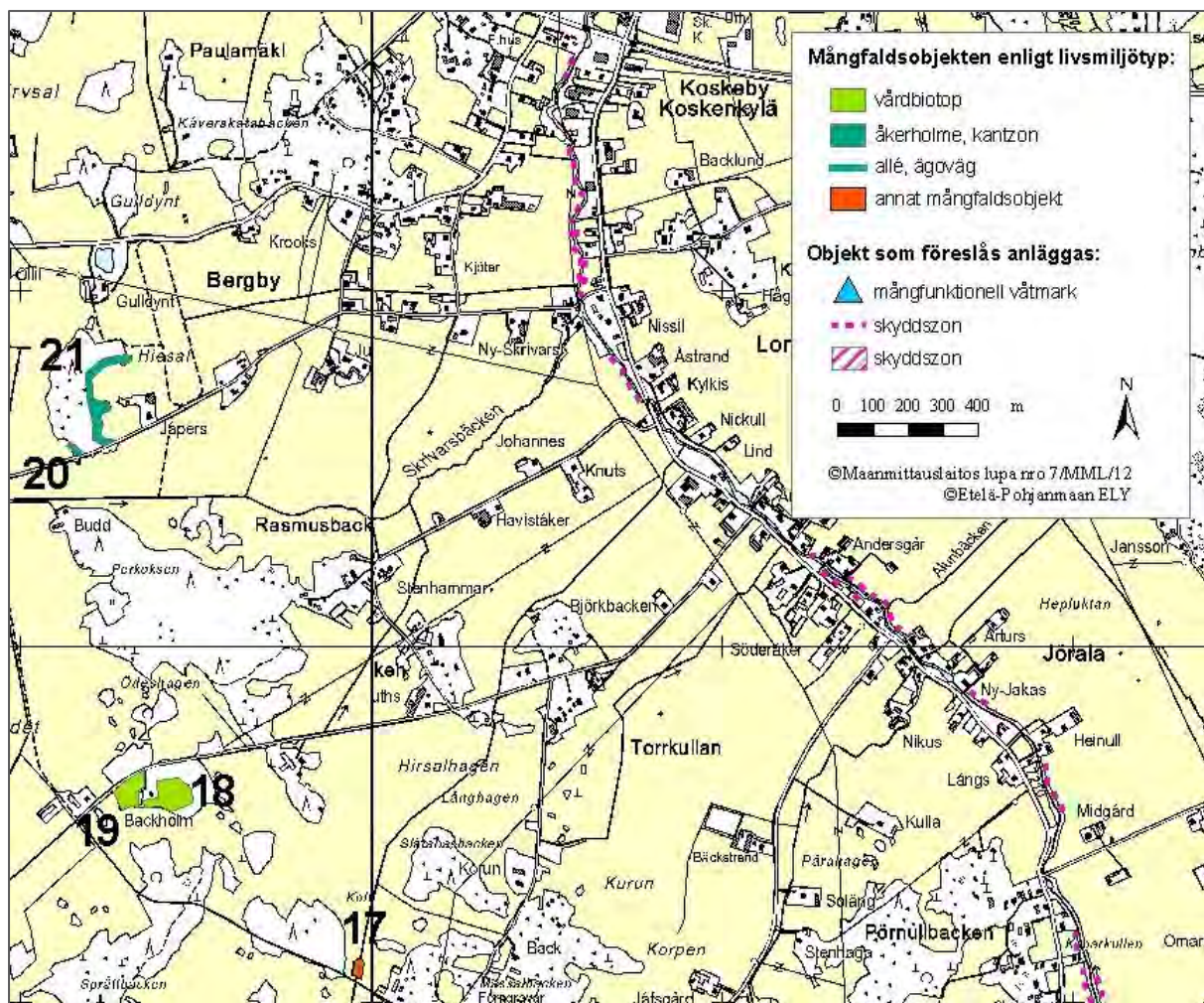
Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

16 Annat mångfaldsobjekt

Objektet är ett hagmarksliknande område invid en gård. Trädstrukturen är öppen. Björk, rönn, gran och tall växer i grupper och en del av träden är gamla. Några plantor av ädla barrträd finns också. I buskskiktet finns en, rödvinbär, måbär och hallon. Fältskiktet är artrikt och rätt sent på hösten kunde man fortfarande se kruståtel, stenhallon, vänderot, fyrkantig johannesört, flockfibbla, liten blåklocka, stor blåklocka, blåbär, lingon, rölleka, viol, teveronika, vitmåra, vårfryle och natt och dag (förmodligen trädgårdsflyktning).

Skötsel: Målet med skötseln är att området behåller sin öppenhet och mångsidiga flora. Uppväxande sly hålls efter och fältvegetationen slås eller betas. Slätteravfallet förs bort.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

Karta 3. Objekt 17-21.

17 Småvatten

En stor del av denna grävda bassäng består av öppen vattenyta med bestånd av gäddnate, mannagräs, missne och starr. Runt kanterna växer buskar (vide och hallon) och högvuxna gräs och örter. Västra kanten är flackare än den östra.

Skötsel och finansiering: Området kunde utvecklas till en mångfunktionell våtmark, men avrinningsområdets storlek förutsätter att minimiarealen för en sådan blir närmare en hektar. En annan möjlighet är att utveckla våtmarken inom ramen för främjande av landskapets och naturens mångfald. De primära skötselåtgärderna skulle vara att sköta strandområdena med slätter och röjning. Vid behov rensas bassängen på sediment och växtlighet.

18 Vårdbiotop

Objektet består dels av skogsbete som är grandominerat med inslag av björk och asp, dels av öppnare områden. Flera intressanta fågelarter, både besökande och häckande, har noterats på området. Fältskiktet var välbetat vid tidpunkten för karteringen.

Skötsel: Fortsatt bete är den bästa skötselformen.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald eller skötsel av vårdbiotop. Stödet förutsätter dock att hagen inte används som rasthage under vintern, eftersom det göder marken.

19 Vårdbiotop

Objektet är en beteshage för får. Trädbeståndet är ganska tätt med björk, gran och asp. På en del av området växer bara asp. I buskskiktet växer en och rikligt med måbär. Spåren av betet är tydliga.

Skötsel: Fortsatt bete. En del av trädbeståndet kan gallras så att man öppnar gläntor ytterligare, och i buskskiktet kan måbär avlägsnas för att öka ört- och gräsväxtligheten.

Finansiering: Skötsel av vårdbiotoper, främjande av naturens och landskapets mångfald.

20 Ägoväg

Denna ägoväg går genom södra hörnet av en större skogsholme. Läget är ljust och varmt, och det finns små ytor med torrängsvegetation. Floran är artrik med liten blåklocka, flockfibbla, stenhallon, rölleka, teveronika, viol, gråfibbla, timotej, ängsvial, brudborste, lingon, prästkrage och höstfibbla.

Skötsel: Objektet är litet, men för att få större areal kan de närmaste områdena på södra och norra sidan om vägen tas med i skötselområdet. I skogsbrynet kan då behövas lite röjning av trädbeståndet. Vägen och andra öppna gräsbevuxna områden sköts lämpligen med slätter.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

21 Kantzon mellan åker och skog

Objektet är det östra skogsbrynet av en stor skogsholme. Gräsbevuxna gläntor och uddar gör skogsbrynet varierande. Trädbeståndet är mångsidigt med asp, björk, gran, sälg, rönn och hägg. En del träd är stora. I buskskiktet finns främst en och måbär. På flera ställen har lämnats en smal, icke odlad remsa med naturlig ängsvegetation mellan skogsbrynet och åkern. Liljekonvalj, ekorrbar, ekbräken, teveronika, bergslok, rödven, ängsvial, brudborste, revranunkel, skogskovall och gullris är vanliga i fältskiktet. En större äng med högvuxen duntrav-brännässla-vegetation ingår.

Skötsel: Eftersom grundstrukturen finns färdig behövs inga stora ingrepp. Man utgår från de gläntor som finns och röjer lite i trädbeståndet för att förstora gläntorna och släppa in mera ljus. Träd med bär sparas, ståtliga trädindivider kan friläggas, och mångsidighet eftersträvas både vad gäller arter och struktur. Områdena med naturlig gräsväxt slås årligen och slätteravfallet förs bort.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald

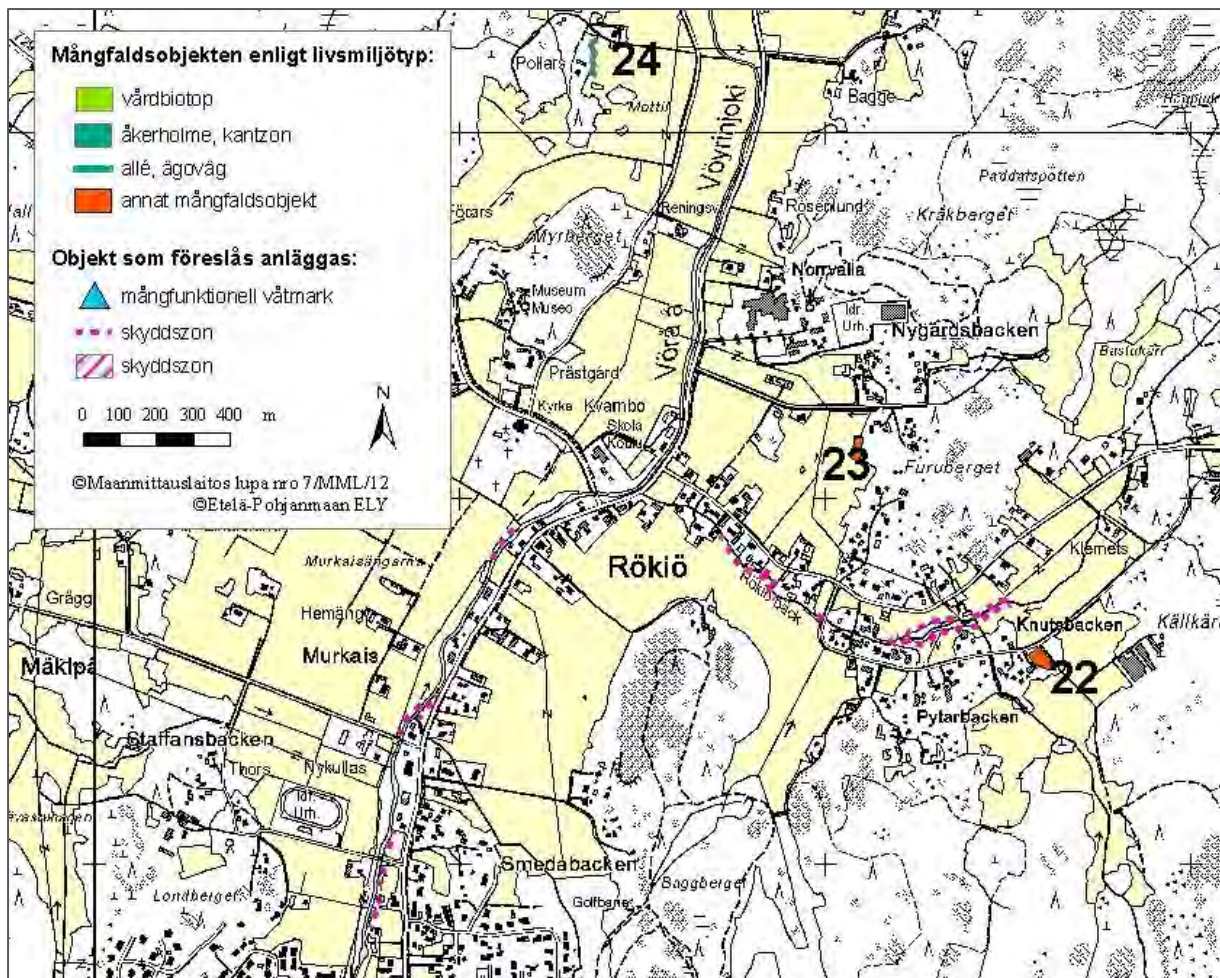
Objekt nr. 21.

22 Annat mångfaldsobjekt

Denna trädunge har förmodligen använts som betesmark eftersom det finns stängsel kvar. Betesspåren är inte iögonfallande, kanske har där inte varit djur på ett tag eller så har den inte varit i bruk länge. Trädbeståndet är halvglest, med tall, björk, gran, sälg och gråal.

Skötsel: Området är litet, men kan lämpa sig som betesmark för några djur. För att öka gräsväxten kan man röja försiktigt i trädbeståndet så att det skapas gläntor hellre än en parkliknande trädstruktur. Äldre träd och lövträd av olika arter gynnas.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

Karta 4. Objekt 22-24.

23 Annat mångfaldsobjekt

Objektet är ett stenigt, ängsliknande område utanför skogsbrynet. Växtligheten är högvuxen med tistlar, älggräs, hallon, kvickrot, ängsvial, brännässla och hundfloka.

Skötsel: Årlig slåtter och bortförande av den slagna växtligheten. I början kan vegetationen slås två gånger per sommar för att få bukt med oönskade arter och ge ängsarterna en chans.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

24 Kantzon mellan åker och skog

Objektet är ett flerskiktat skogsbryn med buskar i kanten och högre träd längre in.

Skötsel: Grundstrukturen finns färdig, och den kan utvecklas genom röjning så att övergången mellan åker och skog blir ännu mer flerskiktad. Öppningar med ängsväxtlighet slås årligen. En plöjningsfri remsa mellan skog och åker som slås årligen gynnar växt- och djurlivet ytterligare.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

25 Allé

Objektet är en 250 meter lång björkallé med gamla björkar och ängsartade vägrenar. Längs den södra sidan av allén löper ett dike som också kan tas med i skötselarealen. Någon tall, sälg och rönn finns också

och i dikena lite sly. Trädraden på norra sidan har luckor. Vägrenarna är artrika med rödven, fårsvingel, ögontröst, rölleka, flockfibbla, höstfibbla, nysört, lingon, kruståtel och smultron.

Skötsel: För att den landskapsmässigt betydande allén ska bevaras bör gamla träd ersättas med nya och luckor fyllas med nya björkar. Förnyelsen kan ske så att de nya plantorna planteras mellan de gamla träden, som fälls först efter några år. Skötseln inbegriper också årlig slätter av ängsvegetationen mellan träden samt ansning av gamla grenar vid behov. Avlägsnande av slätteravfallet gör renarna mångsidigare.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

En allé med sina vägrenar är ofta livsmiljö för olika ängsväxter och arter som lever i gamla träd. Man kan ansöka om miljöspecialstöd för dess skötsel som kan omfatta slätter av renarna, ansning av träden samt nyplantering. Objekt nr. 25.

26 Kantzon mellan åker och skog

Gamla staketrester vittnar om att dessa trädgångar har varit betesmark. Det syns också i trädbeståndets struktur, som är halvöppet med gläntor. Där finns asp, björk, gran, sälg och rönn och i buskskiktet en, måbär och hallon. Fältvegetationen är högvuxen med hundfloka, brudborste, teveronika och älggräs.

Skötsel: Bästa skötseln för området vore bete, men man kan också sköta objektet som en kantzon med slätter av öppna ytor och skogsbryn. En lätt röjning för att öppna trädbeståndet behövs i båda fallen. Röjningen kan koncentreras till några ställen så att andra, till exempel aspdungar, får förbli täta.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

27 Kantzon mellan åker och skog

Objektet är ett skogsbryn i den södra delen av en skogsholme. Trädbeståndet är blandat med rönn, asp, gran, hägg och gråal. I buskskiktet finns måbär, en, hägg, hallon, rödvinbär och druvfläder. I fältskiktet växer brudborste, ormbär, gullris, liljekonvalj, teveronika, duntrav, skogspipa och olika gräs.

Skötsel: Målet för skötseln är att ge förutsättningar för ängsarter att trivas i det soliga skogsbrynet. Kantområdet kan "städas" för att underlätta slåtter, och efter det slås årligen. Genom röjning kan flerskiktigheten framhävas, även om artmångfalden av träd och buskar bibehålls. Druvflädern är en förvildad prydnadsbuske som inte hör till den naturliga floran, och kan avlägsnas.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

28 Åkerholme

Denna trädunge är egentligen en del av en större åkerholme. Trädbeståndet är ganska öppet och gammalt med björk, sälg, hägg och gråal. Gräsbevuxna gläntor tyder på tidigare bete eller slåtter. Det finns också rester av en gammal lada på området. I buskskiktet finns en, måbär och hallon. Det är ställvis snårigt. Fältskiktet är högvuxet med tuvtätel, älggräs, skogspipa, teveronika, brudborste, hundfloka.

Skötsel: Bete, alternativt en inledande röjning för att öppna ängsyterna, gärna ända till kanten, med efterföljande årlig slåtter, skulle återge området dess hagmarksstruktur.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

29 Kantzon mellan åker och skog

Detta oregelbundna skogsbryn med potential att utvecklas till ett flerskiktat och mångfaldigt skogsbryn. Skogsbrynet är ganska stenigt och ställvis snårigt. Ytterst finns rönn, björk, asp, någon gran. I områdets södra del finns mera granar i brynet.

Skötsel: Slåtter av gräs- och örtvegetationen i brynet och lite röjning för att förstora ängsyterna och underlätta slåtter.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

30 Ägoväg

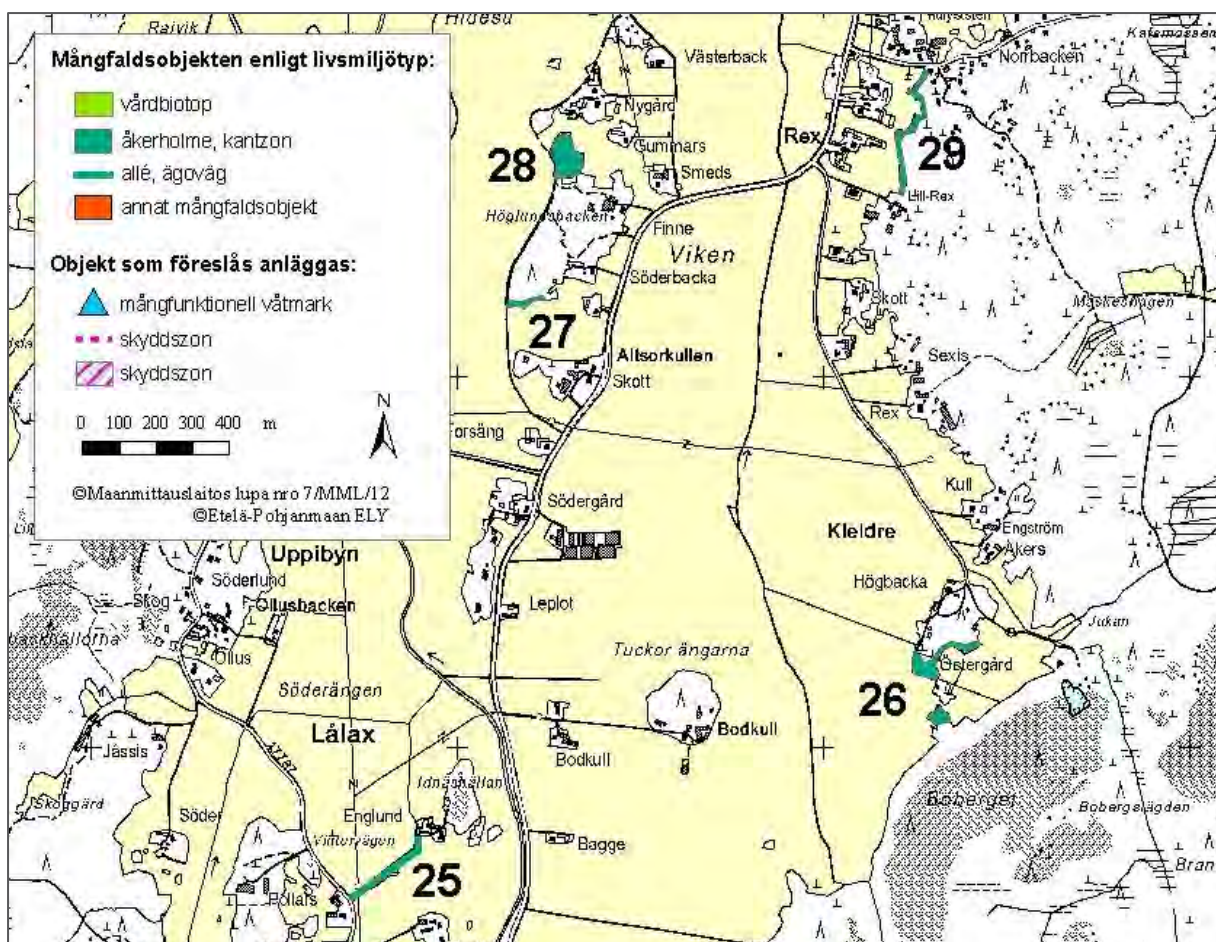
Ägovägen följer den östra kanten av en större skogs- holme. Vägen är mera använd på vissa avsnitt, och mindre använd på andra. Växtligheten är överlag trivial, men det finns material till en mångsidig flora med rätt skötsel. Nu växer där bland annat tuvtätel, revsmörblomma, vitklöver, kråkvicker, ängskavle, teveronika, hundfloka, rölleka, brudborste, viol, gullris.

Skötsel: Vegetationen sköts med årlig slåtter. Slåtteravfallet bör avlägsnas. Skogsbrynet längs vägen kan också tas med i skötselområdet och göras mer flerskiktat. Skogsbrynet är varierande; på något ställe finns berg, någonstans aspdungar och här och där finns mera buskar. Eventuella skötselåtgärder sätts in där det finns naturliga förutsättningar för ett flerskiktat skogsbryn.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

Stor blåklocka är en beaktansvärd art som påträffas här och där i området.

Karta 5. Objekt 25-29.

31 Annat mångfaldsobjekt

Denna backe med spridda unga tallar och några björkar har möjligen varit betesmark tidigare. Trädbeståndet är ännu glest, men fältskiktet är högvuxet och de synligaste arterna är älggräs, brännässla, hallon och liknande. Återupptagen hävd skulle göra floran betydligt mera artrik. Eftersom objektet ligger invid landsvägen finns det också landskapsmässiga skäl att sköta området.

Skötsel: Bete vore en optimal skötselmetod. På grund av områdets stenighet är inte maskinslätter aktuellt. Vid behov kan en del av träden tas bort.

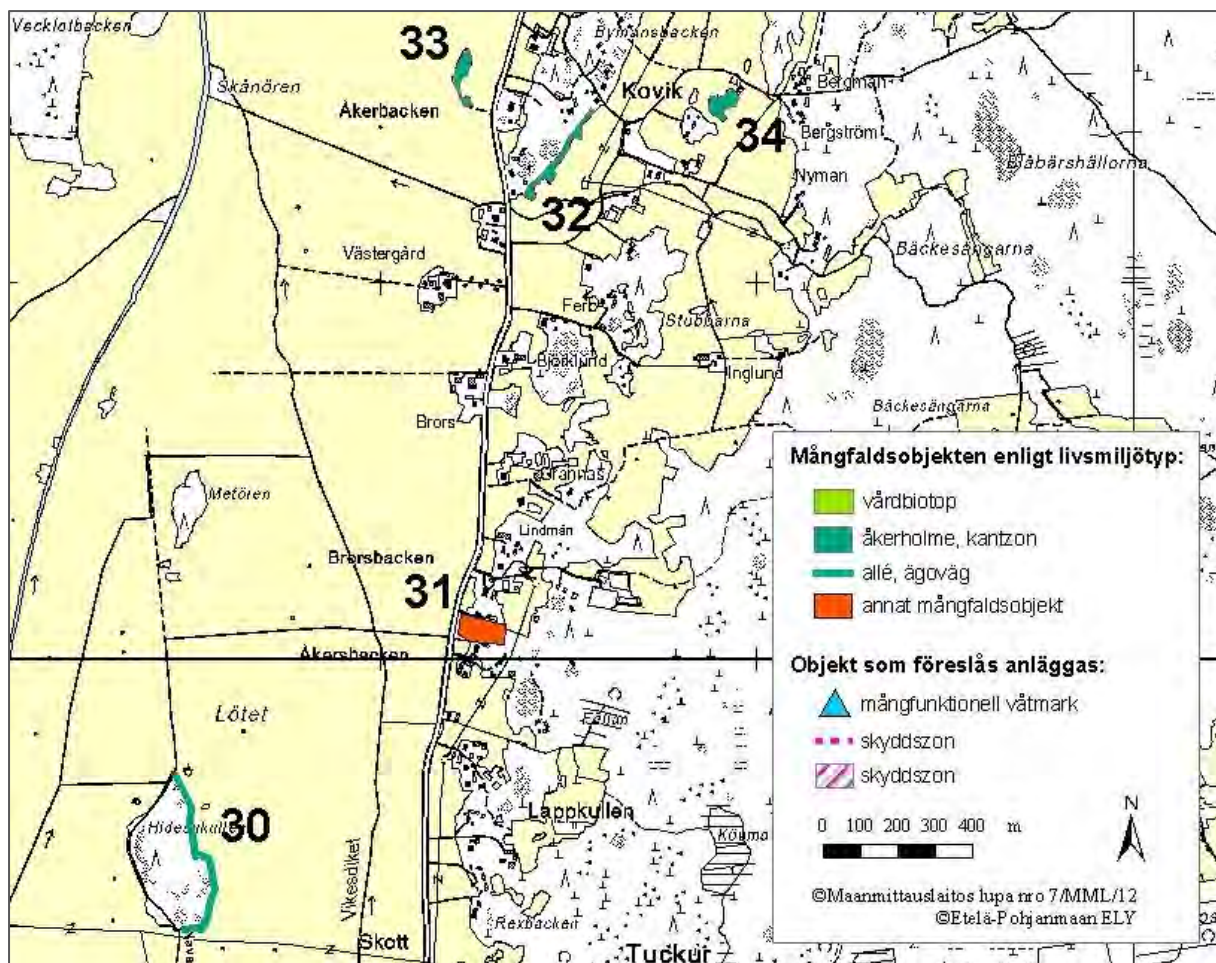
Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald (traktorvägen längs områdets södra kant kan också tas med) eller skötsel av vårdbiotop.

32 Kantzon mellan åker och skog

Denna kantzon mellan åkern och en bebyggd backe är varierad med många trädslag: tall, gran, björk, rönn och en. Vegetationen är frodig med hallon och högvuxna örter.

Skötsel: Denna relativt smala kantzon kan utvecklas ytterligare genom försiktig röjning i kanten, men inte för mycket eftersom de flesta mindre lövträd och buskar finns där. De öppnare ställena (också hallondominerade) kan skötas med slätter eller bete.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

Karta 6. Objekt 30-34.

33 Åkerholme

Denna landskapsmässigt betydande åkerholme har blandat trädbestånd med tall, björk, gran och rönn. Åkerholmen är bergig och där finns flera enar. I fältskiktet växer krustätel, lingon, blåbär, smultron, teveronika och kråkvicker. I anslutning till åkerholmen finns en liten grupp med buskar, bland annat rönn och hallon.

Skötsel: Som skötselåtgärder rekommenderas att åkerholmens kanter hålls halvöppna också i fortsättningen. Omgivningen runt gruppen med buskar samt de gräsbevuxna områden, bland annat en ägoväg och ett dike, som förenar åkerholmen med buskgruppen, slås regelbundet för att gynna ängsväxtligheten.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

34 Åkerholme

Denna trädbevuxna backe ingår i ett hästbete, men betas förmodligen inte just alls i praktiken. Backen är stenig och på de högsta delarna ganska glest bevuxen med asp, björk, rönn och hägg. Sluttningarna är mycket täta och snåriga. Måbär och rödvinbär finns rikligt. Fältskiktet är gräs- och örtdominerat med hundfoka, teveronika, smultron, liljekonvalj, harsyra, gullris och olika gräs.

Skötsel: Röjning i skogholmens kanter skulle göra kantzonen öppnare och ljusare och förbättra förutsättningarna för ängsväxtlighet att utvecklas. Bete eller slåtter i kantzonen rekommenderas.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

35 Annat mångfaldsobjekt

Objektet är en skogsdunge i anslutning till en gammal gårdsgrupp. Den har använts som betesmark tidigare. Nu växer där ganska tätt med björk, asp, gran, tall, sälg och rönn. I buskskiktet finns lite en. Fältskiktet är mycket frodigt och högvuxet med brännässla, älggräs, duntrav, hundfloka, tuvtåtel, brudborste, skogspipa, daggkåpa, teveronika.

Skötsel: Området skulle passa bra som betesmark för till exempel får. Till en början behövs lite röjning i det ställvis täta trädbeståndet för gräsväxtens skull, hellre så att träd lämnas i grupper än med jämna mellanrum. Stora stenar kan friläggas och gamla träd får gärna lämnas kvar.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets skötsel.

36 Småvatten

Objektet är ett bevuxet med våtmarksarter som starr, brunven, kråklöver och älggräs. I kanterna växer vide, björk, en och någon gran.

Skötsel: Gamla höbalar och annat skräp som dumpats här städas bort. Omgivningen sköts så att förbuskning förhindras, och öppna ytor kan slås årligen.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald. Själva våtmarken är för liten till arealen för att erhålla miljöspecialstöd, men tillsammans med området runtomkring uppnås en areal som åtminstone räcker till som delobjekt om samma markägare har flera objekt inom samma avtalsform.

37 Annat mångfaldsobjekt

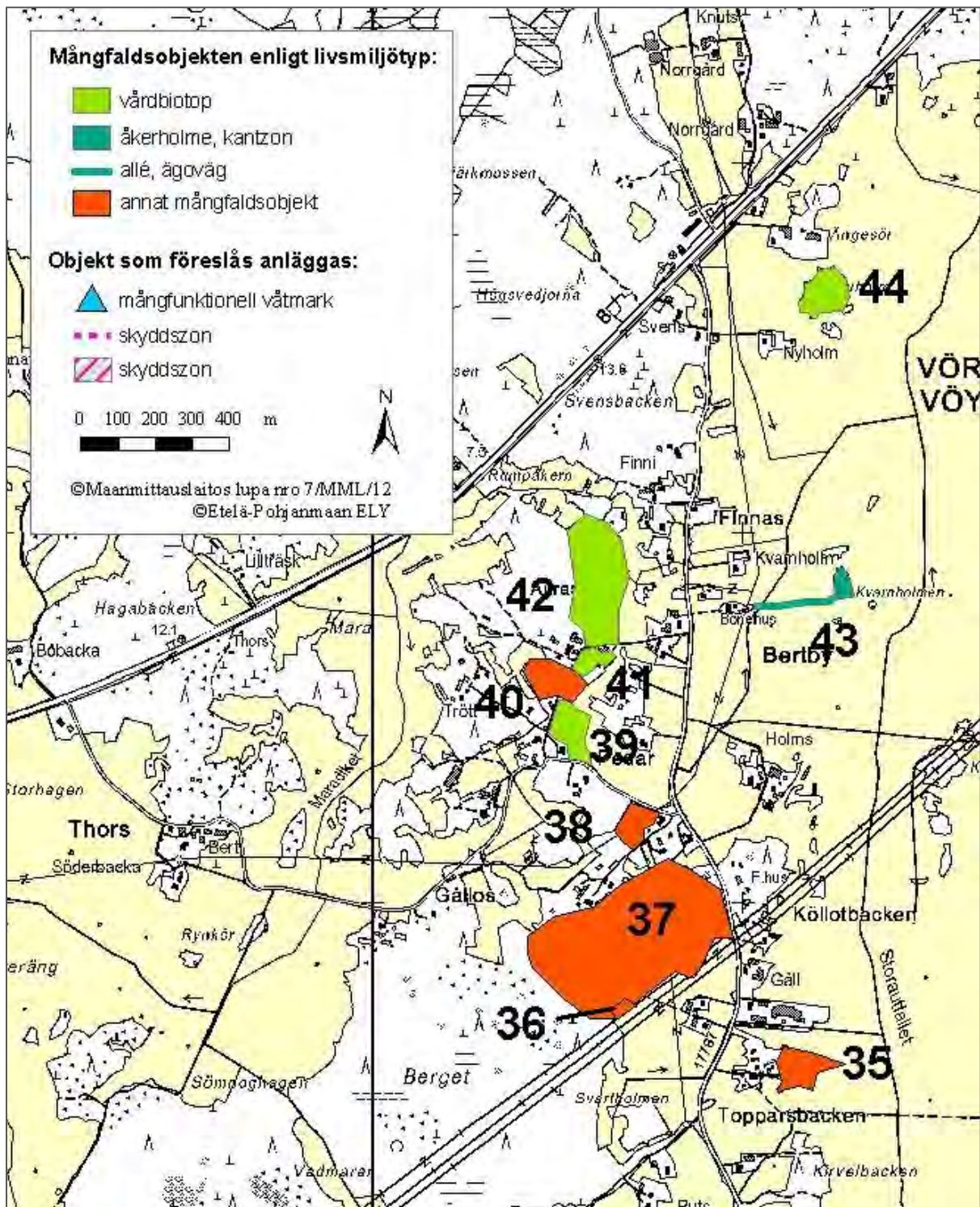
Det här området är en småskalig och tilltalande helhet som består av oregelbundna gräsmarker, skogsholmar och skogsuddar. I åkern finns grupper med stenar, buskar och träd, samt ett öppet, artrikt dike. Området är värdefullt för både den biologiska och den landskapsmässiga mångfalden. Åkerholmarna är steniga och björkdominerade med inslag av gran, rönn, sälg, tall, asp och hägg. Där finns rikligt av en och måbär. Fältskiktet är örtrikt med kruståtel, liljekonvalj, teveronika, lingon, gullris, skogspipa, rölleka, ekorrbär och vårfryle. Växtligheten runt åkerholmarna och grupperna av buskar, träd och stenar är ganska mångsidig, på något ställe torrängsliknande.

Skötsel: De lövträdsdominerade skogsbrynen, skogsholmarna och det lilla, öppna diket kan skötas som mångfaldsobjekt där man med röjning och slåtter utvecklar brynen så att de blir öppnare och med flerskiktade. Eventuell naturvårdsåker kan tillsammans med mångfaldsobjekten utgöra en helhet som betas där mångfaldsobjekten berättigar till miljöspecialstöd. Med tiden kan också gräsmarkerna utveckla en artrikare flora om de inte gödslas eller plöjs.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

Objekt nr. 37.

Karta 7. Objekt 35-44.

38 Beteshage

Objektet är en före detta åker som tagits i bruk som fårhage. Marken är jämn så när som på några stenar. Några sälgrar, björkar och vide är samlade i en klunga. Förutom det finns några enskilda småträd och buskar: hägg, ronn, en. Fältskiktet är högvuxet och frodigt och floran trivial: älggräs, brännässla, hundfloka, duntrav, åkertistel, renfana, brudborste, brunrör, skogspipa.

Skötsel: Bete är lämplig skötselform. Floran är mycket frodig ännu och behöver tid att utvecklas. Skötseln har ändå landskapsmässig betydelse.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

39 Vårdbiotop

En välskött betesmark med spår av gammal bebyggelse. Träden är samlade i grupper i områdets södra del. Flera trädslag är representerade: björk, hägg, gran, rönn, och flera är gamla och stora. I buskskiktet finns lite en och hallon. Fältskiktet är välbetat vid karteringstillfället och djuren har flyttat vidare. Floran är på sina ställen frodig men ganska mångsidig med teveronika, hundfloka, rölleka, älggräs, skogsnäva, klöver, solöga, humleblomster och olika gräs.

Skötsel: Bete är en utmärkt skötselform.

Finansiering: Skötsel av vårdbiotop, främjande av naturens och landskapets mångfald.

Små grupper av stenar, buskar och träd i åkern bör bevaras eftersom de är viktiga livsmiljöer för både växter och djur.

40 Annat mångfaldsobjekt

Objektet är igenväxningsmark med högvuxen flora, och träd och buskar i grupper eller spridda.

Skötsel: Sådana här platser finns det gott om här och där. De passar att tas i bruk som betesmark eller skötas med slåtter. Floran blir inte så snabbt mångsidig, men de landskapsmässiga resultaten av skötseln kommer genast. Om området eller delar av det har varit betesmark eller ängsmark kan det dock dyka upp arter som inte syns till på många år men som bevarats i markens fröbank.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

41 Vårdbiotop

Denna lilla beteshage är öppen så när som på ett par björkar. Marken är stenig och floran mångsidig med timotej, ängsvial, revsmörblomma, tuvtåtel, grässtjärnblomma, solöga, rödven, blåklocka, rölleka, höstfibbla.

Skötsel: Fortsatt bete rekommenderas på denna representativa vårdbiotop.

Finansiering: Skötsel av vårdbiotop, främjande av naturens och landskapets mångfald.

42 Vårdbiotop/ annat mångfaldsobjekt

Objektet är en stor helhet som till största delen består av gamla betesmarker. I dag betar får och hästar på området, och tidigare har också nötboskap betat där. Området är en inventerad, lokalt värdefull vårdbiotop. Området är i huvudsak öppet, med träd och buskar i grupper. Växtligheten varierar och är ställvis ensidig och frodig och ställvis ganska artrik. I ett dike finns våtmarksväxtlighet.

Skötsel: Fortsatt bete är den bästa skötselmetoden.

Finansiering: Skötsel av vårdbiotop, främjande av naturens och landskapets mångfald.

43 Åkerholme och ägoväg

Åkerholmen är grandominerad med inslag av björk, asp, rönn och sälg samt gräs- och örtbevuxna gläntor. I buskskiktet växer en, måbär och rönn. I fältskiktet samsas ängsarter och skogsarter. Åkerholmen genomkorsas av en ägoväg, som kan tas med i skötselområdet också till de delar som är utanför åkerholmen. Vägen har rätt trivial och frodig växtlighet, men med rätt skötsel kan den bli mera artrik.

Skötsel: Slätter av öppna, gräsbevuxna ställen i skogsholmen och längs vägen, samt bortförande av slätteravfallet. Skogsholmens kantzon kan glesas ur så att flerskiktigheten ökar och ängsytorna förstoras.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

44 Åkerholme/ vårdbiotop

Objektet är en åkerholme som kalhuggits för drygt 20 år sedan och betats av får nästan sedan dess. Trädbeståndet är följaktligen ungt och ställvis tätt, ställvis hagmarkslikt med gläntor. Björk dominerar och dessutom finns det asp, gran, sälg och rönn. Buskskiktet är klen, endast lite en, måbär och rödvinbär. Spåren av betet är tydliga och fältskiktet karaktäriseras av gräs och örter, bland annat kruståtel, vårfryle, blåbär, ekorrhör, lingon, ärenpris, gullris, skogsläst (rödblåra), teveronika och rölleka.

Skötsel: Fortsatt bete, eventuellt lite röjning i kanterna på soliga ställen för att öka andelen yta med öppen ängsmark. Granen bör inte tillåtas öka för mycket.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald, skötsel av vårdbiotop. Eventuellt kan åkerholmen fränstängas från åkerbetet.

45 Ägoväg

Denna väg går både genom öppna områden och genom skogsdungar och har därför lite varierande karaktär. Växtligheten är ganska mångsidig och karaktäriseras av allmänna arter, men utan stor påverkan av övergödning. En lada finns alldeles invid vägen.

Skötsel: Detta mångfaldsobjekt behåller och till och med ökar sina värden om växtligheten sköts och inte tillförs extra näring. Den viktigaste åtgärden är att slå vägen årligen och föra bort slätteravfallet. Slätter av området kring ladan är också en del av objektets skötsel.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

46 Annat mångfaldsobjekt/ kantzon mellan åker och skog

Alldeles i kanten av landskapsområdet finns dessa skogsdungar, som med sitt halvöppna, hagmarksliknande trädbestånd och gamla staketrester troligen har varit betesmark. Trädbeståndet består av björkar av olika ålder, stora aspar och granar samt rikligt med enar i buskskiktet. Gläntor finns här och där. Vanliga arter i fältskiktet är hässlebrodd, lundgröe, tuvtåtel, rödven, bergslok, teveronika, harsyra, brudborste, ekorrhör. I brynet finns flera lador och en kort stenmur. Skötsel av omgivningarna runt dem kan ingå i objektets skötsel.

Skötsel: Bete är en lämplig skötselform, men arealen är liten. Alternativt kan man bara ta med områdets södra kant och sköta den som ett flerskiktat skogsbryn. I båda fallen röjs trädbeståndet, i synnerhet unga granar och aspaly och en del av enarna. I det senare fallet koncentreras åtgärderna till skogsbrynet. Om området inte betas slås ängsgläntorna årligen och slätteravfallet samlas ihop. Döda träd är viktiga för mångfalden och får vara kvar.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald, skötsel av vårdbiotop.

47 Lada med omgivning

Objektet är ett område med öppen ört- och gräsvegetation runt en lada. Vid den sena karteringstidpunkten, då rimfrost täckte växterna, kunde ännu urskiljas en rätt mångsidig flora med bland annat timotej, rölleka, gullris, höstfibbla, teveronika, brudborste och hundfloka. En del av området är stenigt.

Skötsel och finansiering: Objektet kan skötas som äng med årlig slåtter och bortförande av slätteravfallet. Lämplig finansiering för detta är främjande av naturens och landskapets mångfald. Helst bör då även de yttersta steniga områdena omfattas av skötseln, även om det inte så lätt låter sig göras maskinellt.

Objekt nr. 47.

48 Annat mångfaldsobjekt

Objektet består av omgivningarna runt en gård. Det omfattar en björkdunge i en sluttning, öppen och frodig gräsmark med en ägoväg samt en naturlig trädunge med blandat trädbestånd, bland annat gamla björkar och enar. Floran varierar mellan de olika biotyperna. Speciellt öppna områden är frodiga och högvuxna. Vanliga arter är skogsnäva, solöga, älggräs, maskros, ängskavle, brudborste och duntrav.

Skötsel: Ett sätt att sköta området vore att inhägna allt som betesmark. Delar av området slås redan, och ett alternativ är att fortsätta med det, men utvidga skötseln till alla de öppna områdena och samla bort slätteravfallet.

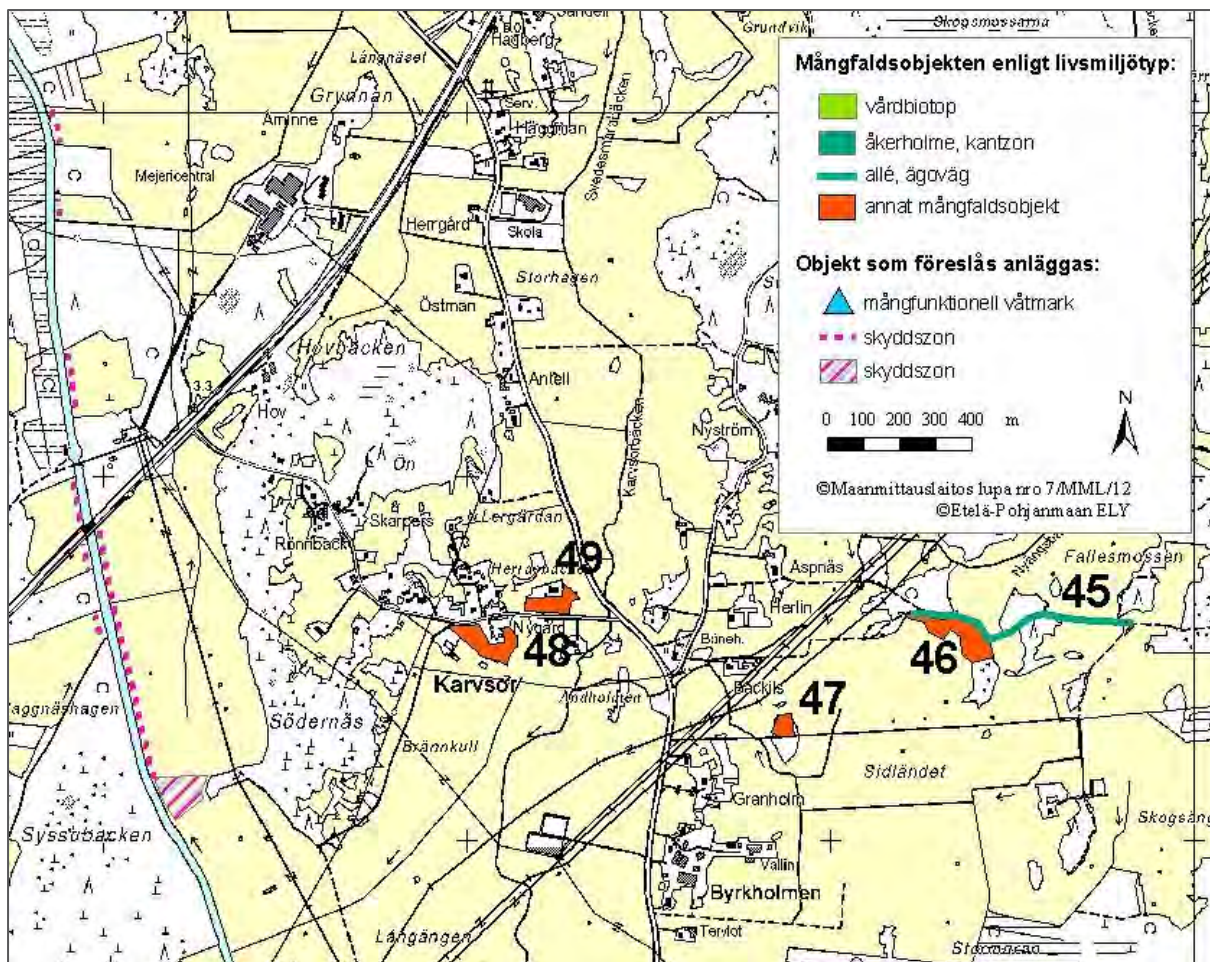
Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

49 Stenig äng

Detta område är delvis stenig gräsmark som sannolikt har varit i betesbruk någon gång (staketresten).

Skötsel: Bete rekommenderas för området. Området kan också skötas som äng med årlig slåtter och bortförande av den slagna växtligheten.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

Karta 8. Objekt 45-49.

50 Annat mångfaldsobjekt

Objektet utgörs av en rad med björkar längs ett dike omgivet av frodig högrötsäng. En lada finns på området. Åkern intill har flera grupper av stenar, buskar och träd och kunde omfattas av helheten.

Skötsel: Årlig slåtter av ängsvegetationen och bortförande av slåtterresterna.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

51 Annat mångfaldsobjekt

Objektet utgörs av lövträdsdominerade kantzoner som omger gamla skogsängar. I bottenkiktet förekommer bland annat rosossa och kranshakmossa, som är indikatorer på viktig livsmiljö. Kantzonerna och ängsområdena kan betraktas som en helhet.

Skötsel: Rekommenderad skötsel är årlig slåtter av ängarna och gräsbevuxna områden i skogsdungarna samt försiktig röjning i kantzonen för att skapa mjuka övergångar mellan skog och öppna områden.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

52 Åkerholme/ vårdbiotop

Objektet är en åkerholme omgiven av betade vallar. Trädbeståndet består av gamla granar, tallar och björkar samt grupper av aspar. I buskskiktet växer några enar och ställvis tätt med smågranar. Fältskiktet är gräsdominerat på öppnare ställen.

Skötsel: Bete, och röjning av uppväxande granar vid behov.

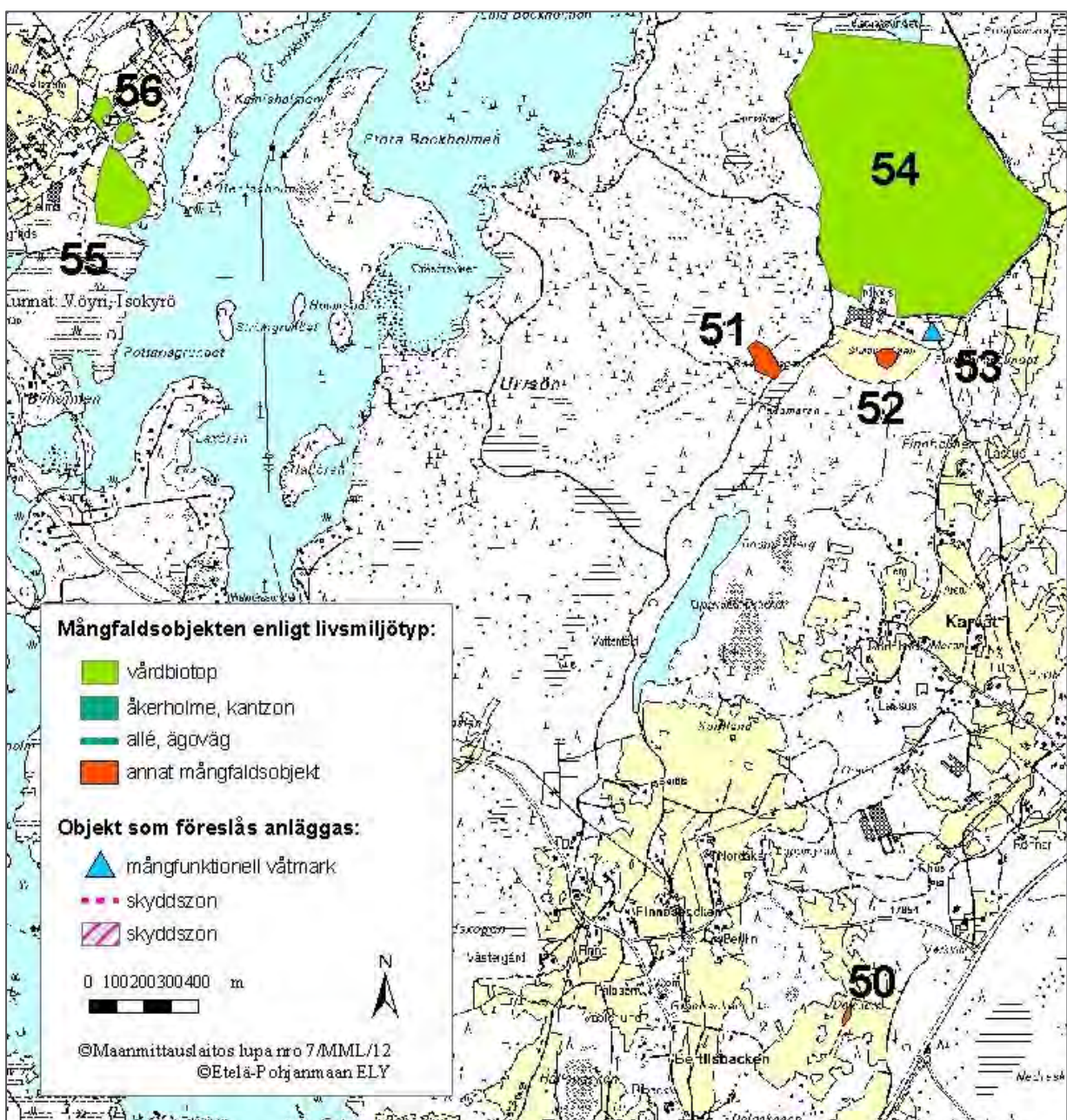
Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

53 Våtmark

Denna potentiella plats för en mångfunktionell våtmark finns vid utloppet till Karvatsundet. Där finns en liten öppen vattenyta med vattenvegetation såsom starr och vass runtom.

Skötsel: Rekommenderad skötsel är att den befintliga våtmarken förstoras och utformas med öppna vattenytor, uddar och öar. För att fylla kraven för mångfunktionell våtmark borde våtmarken med översvämningssområde vara närmare två hektar. Kantområdena hålls mestadels öppna med röjning och slätter.

Finansiering: Anläggning av mångfunktionell våtmark, skötsel av mångfunktionell våtmark.

Karta 9. Objekt 50-56.

Spåren av bete i form av stigar och mycket gräs i fältskiktet är tydliga även i ett skogsbete. Objekt nr. 54.

54 Vårdbiotop

Objektet är en vidsträckt betesmark som omger Karvatsundet. Området omfattar många olika slags biotoper och naturtyper från vassruggar och våtmarker till granskog och små ängsplättar. Området betas av får och betesspåren är synliga i skogen. Det finns rikligt med gamla träd och mycket död ved i skogen, och mångfalden av svampar, i synnerhet tickor, är stor. Området utgör en numera ovanlig och värdefull helhet med stor betydelse för mångfalden.

Skötsel: Fortsatt bete. På något ställe kan det vara befogat att ta bort unga granar. Kantzonerna runt de små ängarna kan gallras försiktigt för att skapa bredare övergångszoner mellan skog och öppna områden. I synnerhet i soliga bryn gynnar det många organismer.

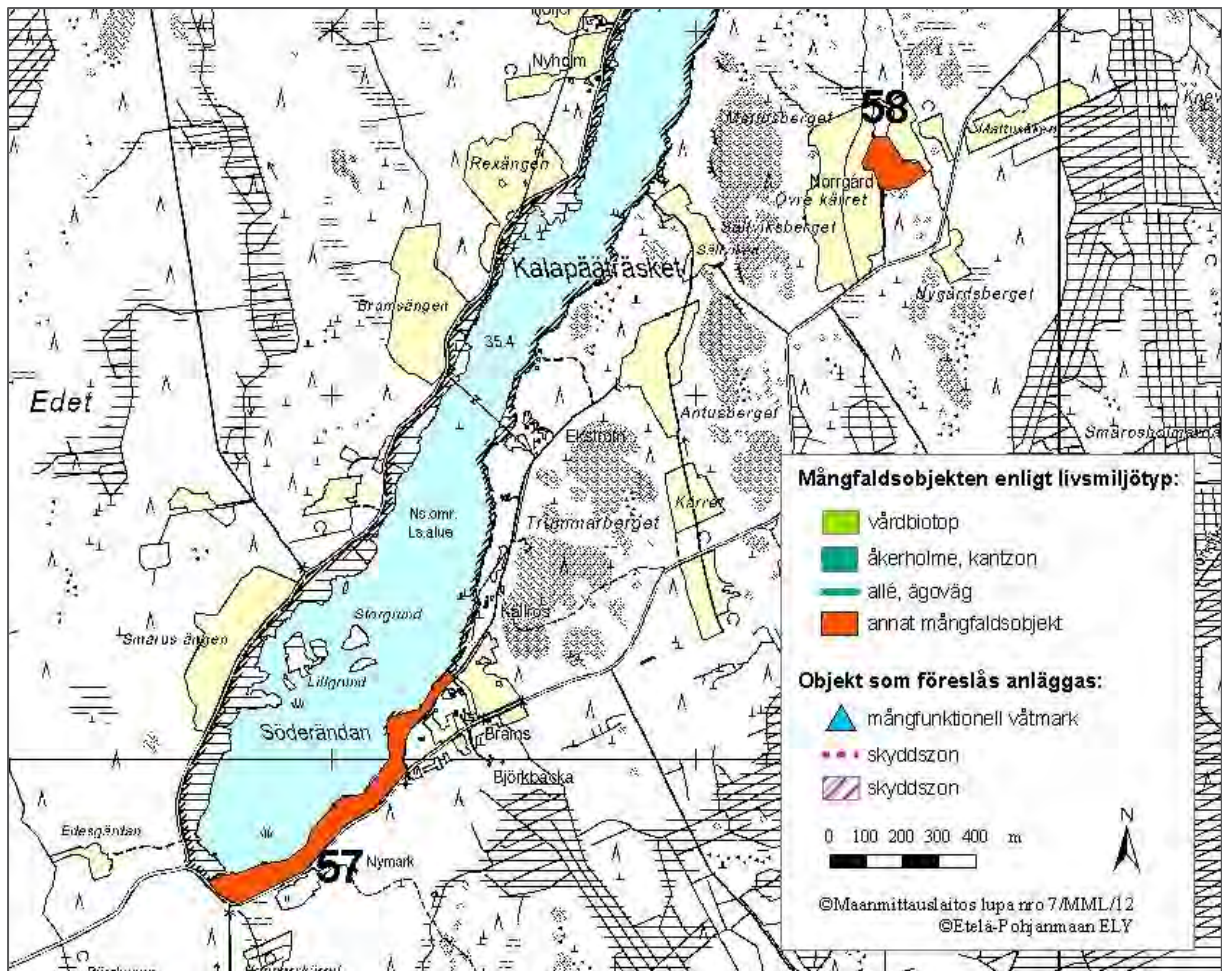
Finansiering: Skötsel av vårdbiotop.

55 Annat mångfaldsobjekt

Området har tidigare varit betesmark, utom under de senaste årtiondena. Trädbeståndet har nyligen gallrats kraftigt. Klibbalbården längs stranden har lämnats kvar och där finns mycket död ved. Fältvegetationen i albården är lundartad med älggräs, hässlebrodd, lundstjärnblomma, nejlikrot, skogslüst, harsyra, brännässla och bräken. Ovanför albården har man lämnat kvar björkar. Strukturen är hagmarkslik, med öppnare ytor. Där finns också en gammal åker eller äng. Vanliga arter är till exempel tuvtåtel och andra gräs, harsyra, smultron, skogslüst, stenhallon, teveronika, humleblomster, borsttistel, vårfryle.

Skötsel: Bete rekommenderas.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

Karta 10. Objekt 57-58.

56 Beteshagar

Nära varandra, centralt invid byvägen finns dessa två små fårhagar. De består delvis av gammal odlad mark och det syns ännu i florán som innehåller många kväveälskande arter: hundfloka, älggräs, brännässla, tistlar, teveronika, solöga, ängssyra, daggbåpa, brudborste, humleblomster, renfana. Områdena är mestadels öppna med bara några träd: tall, björk, rönn, sälg.

Skötsel: Fortsatt bete rekommenderas. Växtlighet som inte betats ska slås och föras bort.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

57 Annat mångfaldsobjekt

Strandremsan i södra delen av Kalapää trask har tidigare varit i betesbruk. Strandremsan är smal, och våt åtminstone efter denna blöta höst. Norrut blir området bredare. Strandremsan har varit öppnare förr, men när träden har löv ser man inte längre till sjön från vägen. Trädbeståndet är mycket tätt och består mest av björk, asp och vide. Dessutom finns gråal, sälg, tall och klibbal. Ställvis finns granunderväxt.

Skötsel: Bete och före det röjning av träd och buskar för att öka gräsväxten, i synnerhet små granar kan tas bort. Kalapää trask hör till Natura 2000. Området är privat naturskyddsområde (Kalapää trask YSA 203850), och enligt fredningsbestämmelserna behövs undantagslov för de föreslagna åtgärderna.

Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald.

58 Annat mångfaldsobjekt

Området är ett gammalt gårdstun med närmaste omgivning. På området finns bostadshus samt övriga byggnader såsom lador, ria och fähus, som är i gott skick. Det finns också en stengrund av ett fähus, och en stenmur på området. Gården är frodig gräsmark som blir kargare mot kanterna och skogsområdena.

Skötsel: Området lämpar sig för bete. Vid behov kan trädbeståndet (gran) inledningsvis röjas i kantzonerna mellan skog och öppen mark. Gamla träd samt träd och buskar som får bär kan gärna lämnas kvar.

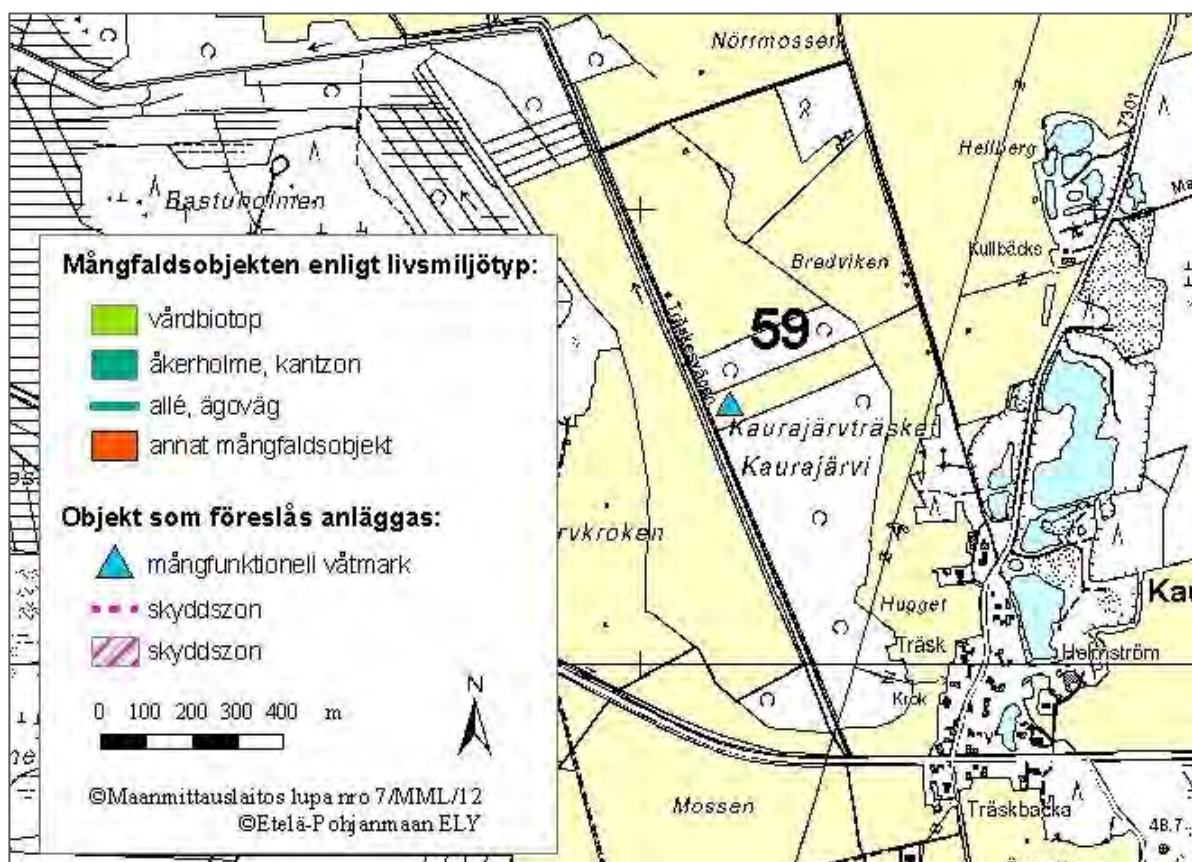
Finansiering: Främjande av naturens och landskapets mångfald eller vårdbiotop. Hela området kan användas som betesmark, men sannolikt lämnas byggnaderna och gårdsområdet mellan dem utanför den stödberättigade arealen.

59 Våtmark

Delar av denna åker är inte möjlig att odla på grund av att den är så blöt. På de blötaste ställena har starr och andra våtmarksväxter etablerat sig. Intelligande skogsdungar har också tydligt lidit av blötan. Området drar redan nu till sig våtmarksfåglar.

Skötsel: Platsen kan lämpa sig för anläggning av mångfunktionell våtmark. För att fylla villkoren för en sådan borde våtmarken och tillhörande översvämningsområdena vara minst cirka 0,9 hektar. Våtmarken behöver inte begränsas till ett skifte utan kan spänna över flera markägares område, vilket vore naturligt i det här fallet. Anläggningen kan göras i första hand genom uppdamning. Åtgärderna får dock inte medföra olägenhet för intelligande skiftens odling.

Finansiering: Anläggning av mångfunktionell våtmark, skötsel av mångfunktionell våtmark.

Karta 11. Objekt 59.

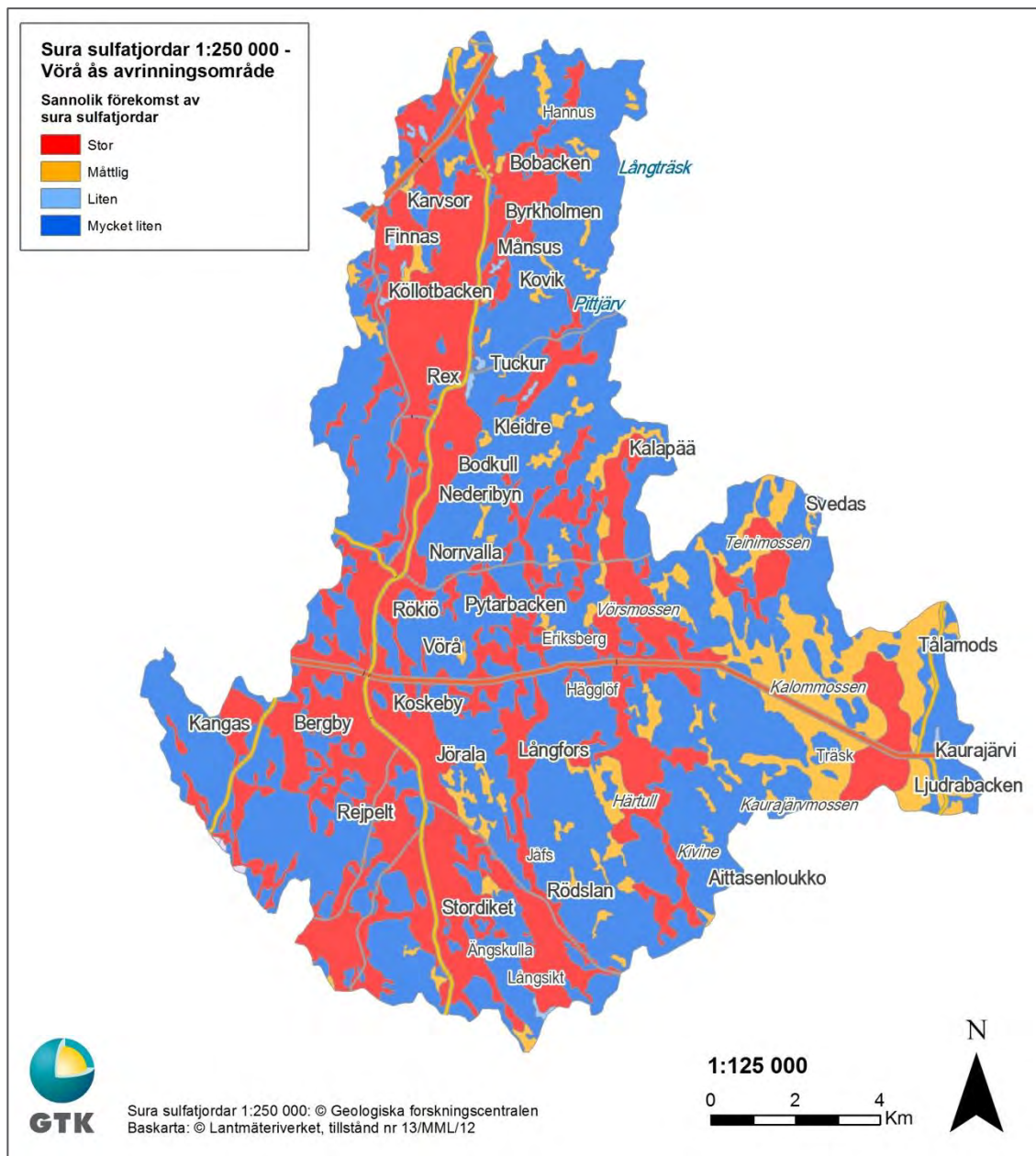
8. Litteratur

- Aitto-oja, S., Rautiainen, M., Alhainen, M., Svensberg, M., Väänänen, V-M., Nummi, J. 2010: Riistakosteikko-opas. – Metsästäjän Keskusjärjestö.
- Björk, L. 1993: Naturinventering i Vörå. – Miljönämnden i Vörå kommun.
- Haaranen, T., Partanen, H. & Tarvainen, A. 2009: Jordbrukets miljöspecialstöd åren – Naturens och landskapets mångfald, värdbiotoper. – Landsbygdsverket. [broschyr]
- Heikkilä, M. (red.)2003: Handbok i översiktsplanering av naturens mångfald i jordbruksområden. – Miljöministeriet och Jord- och skogsbruksministeriet. Helsingfors. Miljön i Finland 591 sv.
- Joensuu, S., Hynninen, P., Heikkinen, K., Tenhola, T., Saari, P., Kauppila, M., Leinonen, A., Ripatti, H., Jämsén, J., Nilsson, S., Vuollekoski, M.2012. Metsätalouden vesiensuojelu - Metsätalouden vesiensuojelu - kouluttajan aineisto. – Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Suomen ympäristökeskus, Keski-Suomen ELY-keskus, Suomen Metsäkeskus, Metsänomistajien liitto, Järvi-Suomi, Metsäntutkimuslaitos.
- Joensuu, S., Makkonen, T., Matila, A. 2006. Vattenskydd i skogsbruket. – Kustens skogscentral. Helsingfors.
- Jordbruksverkets serie om "Biologisk mångfald och variation i odlingslandskapet" 1994-96: Småvatten och våtmarker, Fåglar i odlingslandskapet, Insekter i odlingslandskapet, Naturbetesmarker, Träd i odlingslandskapet, Åker- och gårdsmiljöer, Ängar.
- Karhunen, A. 2007: Maatalousalueiden monivaikutteisten kosteikkojen yleissuunnitteluopas - ohjeita suunnittelijalle. – Lounais-Suomen ympäristökeskus, Turku. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 1/2007.
- Kekäläinen, H., Molander, L-L. 2003. Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan perinnemaisemat. Ängar, hagmarker och skogsbeten i Södra Österbotten och Österbotten. – Regionala miljöpublikationer 250. Västra Finlands Miljöcentral.
- Priha, M. (red.) 2003: Skötselkort för värdbiotoper: 1 Bete, 2 Slätter, 3 Restaurering, 5 Planering av värdbiotopernas skötsel, 6 Friska och torra ängar, 7 Hagmarker och skogsbeten, 8 Havsstrandängar, 9 Sjö- och åstrandängar samt översvämning-ängar. – Finlands miljöcentral & Jord- och skogsbruksministeriet. [broschyr]
- Priha, M & Borg, O. (red.) 2003: Skötselkort för värdbiotoper 4 Bränning av gräsmarker. – Finlands miljöcentral & Jord- och skogsbruksministeriet. [broschyr]
- Puustinen, M, Jormola, J. 2009: Jordbrukets miljöspecialstöd - Anläggning och skötsel av mångfunktionell våtmark. – Landsbygdsverket. [broschyr]
- Puustinen, M., Koskiahho, J., Gran, V., Jormola, J., Majjala, T., Mikkola-Roos, M., Puumala, M., Riihimäki, J., Rätty, M., Sammal-korpi, I. 2001. Maatalouden vesiensuojelukosteikot. Vesikot-projektin loppuraportti. – Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 499.
- Puustinen, M., Koskiahho, J., Jormola, J., Järvenpää, L., Karhunen, A., Mikkola-Roos, M., Pitkänen, J., Riihimäki, J., Svensberg, M. & Vikberg, B. 2007: Maatalouden monivaikutteisten kosteikkojen suunnittelu ja mitoitus. – Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 21/2007.
- Saaristo, L., Kuusinen, M, Nieminen, M. 2010. Naturvård i ekonomiskogar. En handbok för skogsfackmän. – Skogsbrukets utvecklingscentral Tapio.
- Strandberg, S.1993: Biologisk rapport om Vörå å, sommaren 1993. fil.stud. – Vasa vatten- och miljödistrikt.
- Tolonen, M., Sillanpää, P., Salmelin, J., Väilviita, J. 2012: Kontroll av översvämningsskydds- och restaureringsprojektet i Vörå å. Slutrapport. Rapporter 121/2012. – Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten.
- Valpasvuo-Jaatinen, P. 2007: Jordbrukets miljöspecialstöd – Anläggning och skötsel av skyddszoner. – Jord- och skogsbruksministeriet. [broschyr]
- Vörå kommuns webbplats <http://www.vora.fi/>

Bilagor

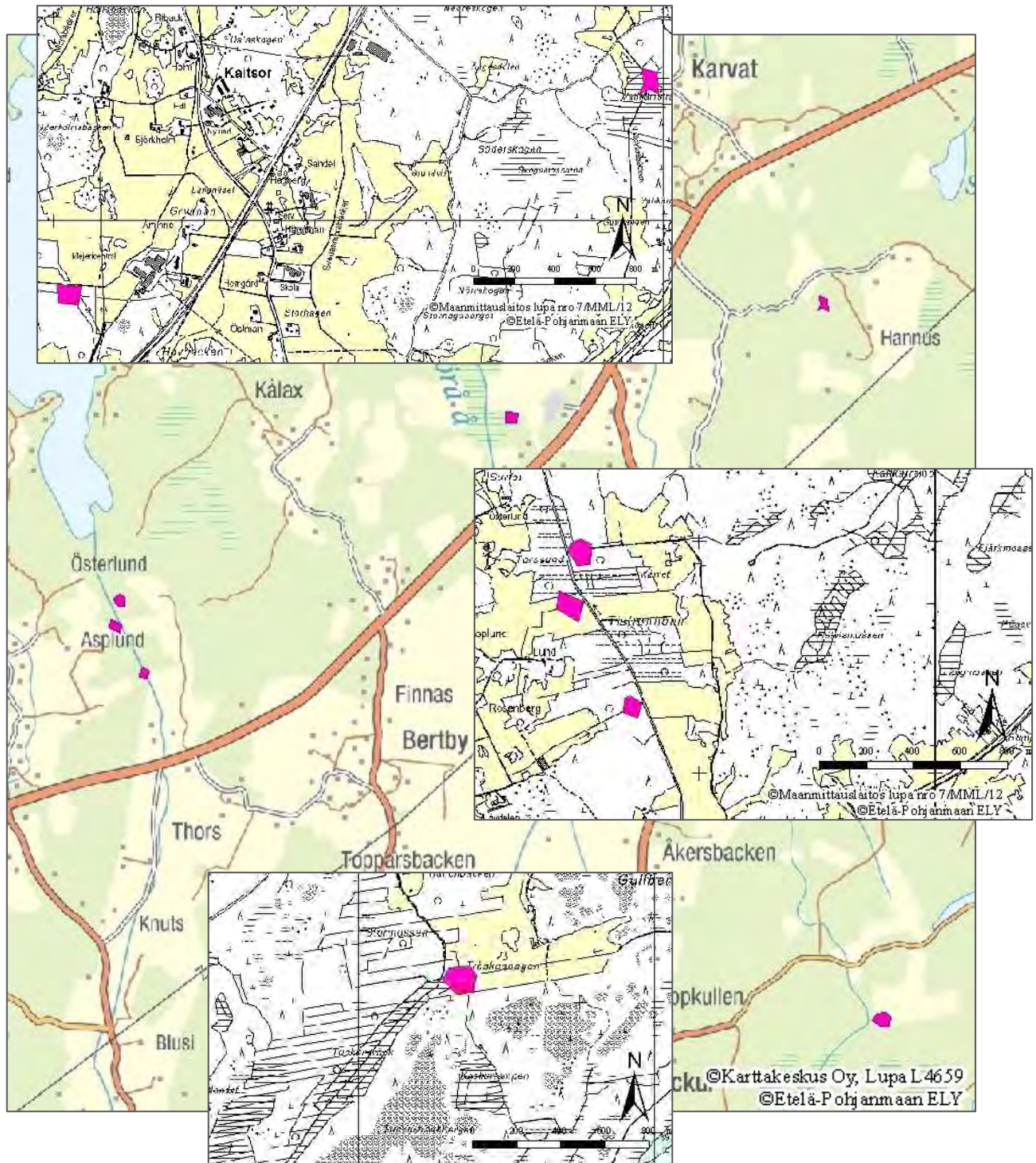
Bilaga 1.

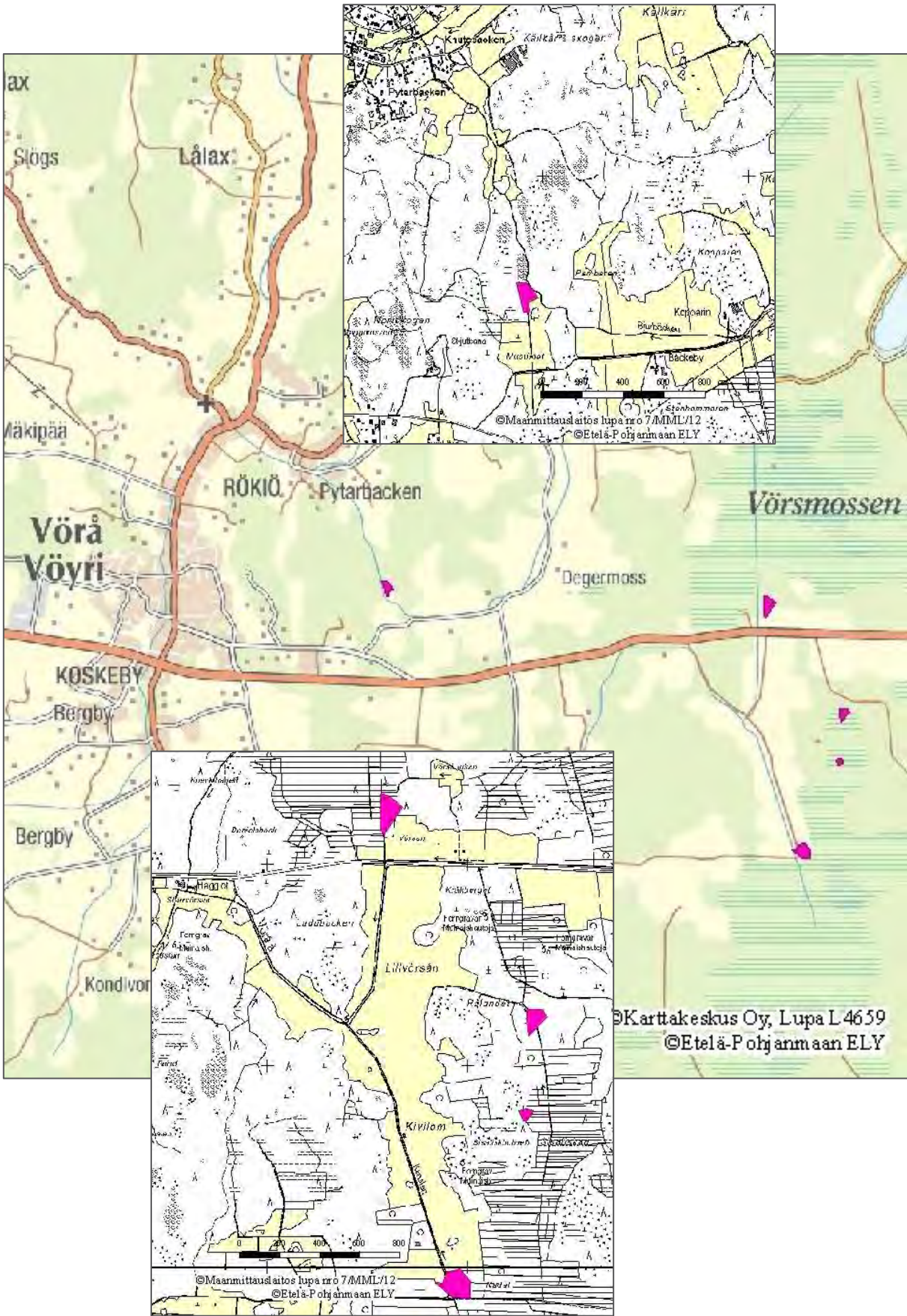
Kartan visar sannolik förekomst av sura sulfatjordar inom Vörå ås avrinningsområde. Karteringen och kartan är gjorda i skala 1:250 000, men visas här i skala 1:125 000. Denna karta och motsvarande från andra områden kommer att finnas tillgängliga för allmänheten på Geologiska forskningscentralens webbplats www.gtk.fi.

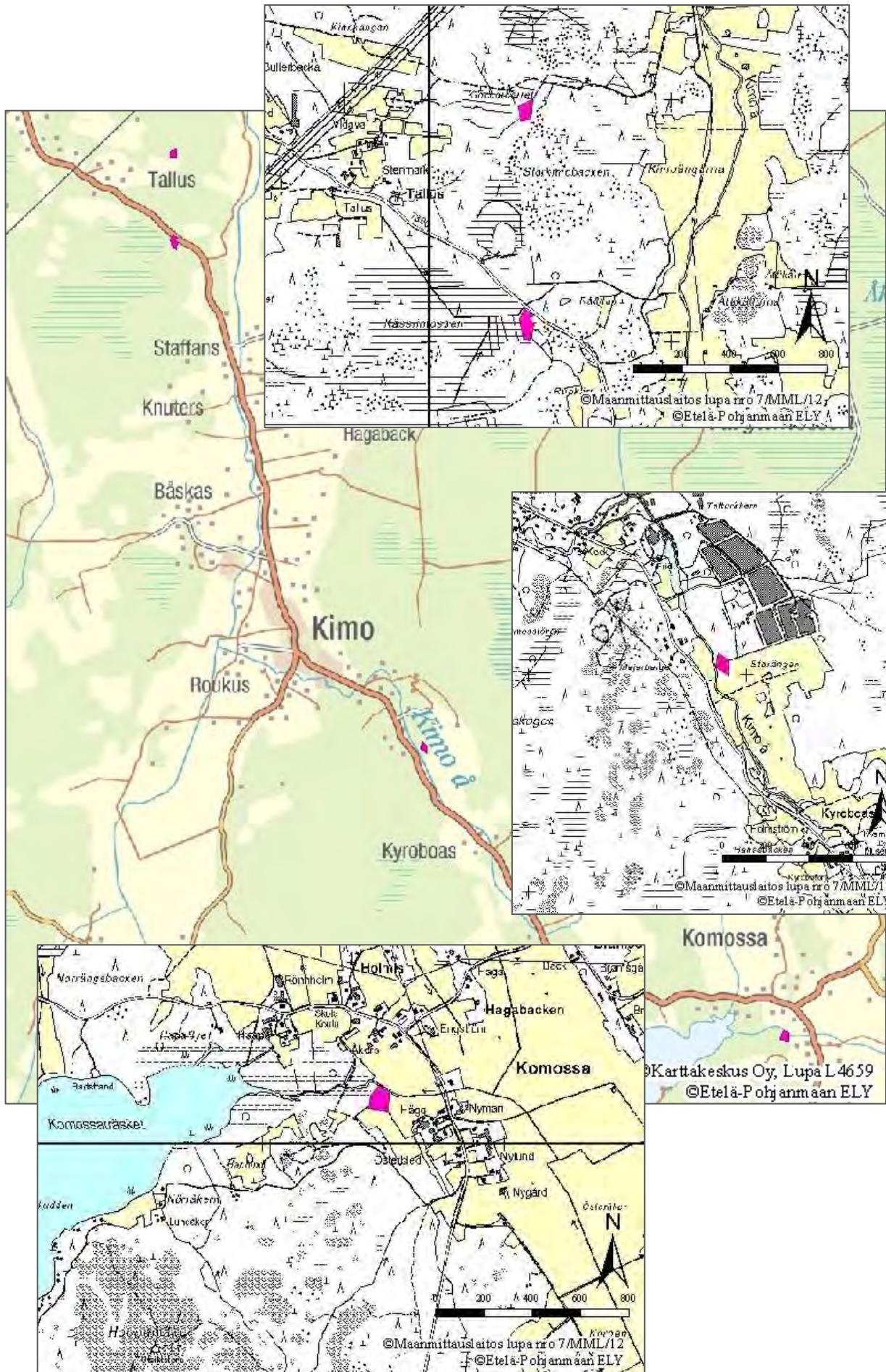

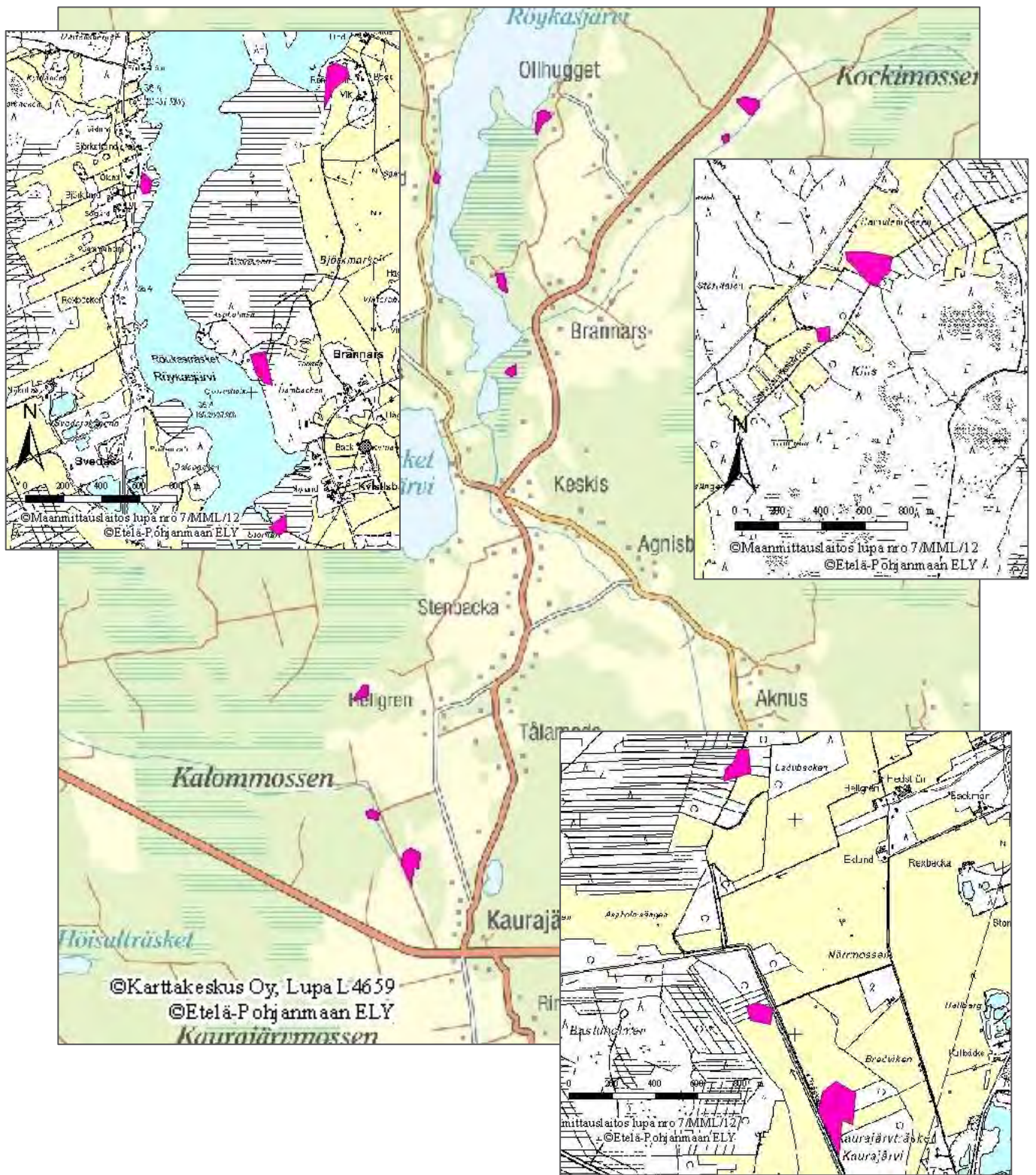
Bilaga 2.

På följande kartor visas potentiella platser för mångfunktionella våtmarker enligt en datormodell som räknar ut möjliga platser för våtmarker på basis av belastning och höjdförhållanden (VEMALA 2008). Platserna fyller de villkor som ställs för mångfunktionella våtmarker med avseende på åkerarealens andel av avrinningsområdet. Platserna är inte granskade i fält och därför kan de ändå visa sig vara olämpliga med tanke på bland annat terrängförhållandena.

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 28/2013				
Vastuualue Ympäristö ja luonnonvarat				
Tekijät Lise-Lotte Flemming		Julkaisu-aika Maaliskuu 2013		
		Kustantaja Julkaisija Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
		Hankkeen rahoittaja toimeksiantaja Maa- ja metsätalousministeriö		
Julkaisun nimi Översiktsplan för våtmarker, skyddszoner och naturlig mångfald i jordbruksområden Vöyrä				
Tiivistelmä <p>Maaseudun perinteinen maisema ja luonto ovat muotoutuneet vuosisatojen aikana erilaisten maankäyttötapojen tuloksena. Perinteiset maankäyttömuodot, kuten laidunnus ja niitto, ovat luoneet näille alueille tunnusomaisen kasvi- ja eläinlajiston. Maatalouden tarjoamis- ja elinympäristöissä elää noin neljäsosa Suomen luonnonvaraisista eliölajeista. Viime vuosikymmenten aikana maisema on kuitenkin muuttunut yksipuolisemmaksi ja luonnon monimuotoisuus vähentynyt maatalousympäristössä. Kuivatus on vähentänyt vesistöihin ja luonnon uomiin kuuluneita kosteikkoja ja tulva-alueita. Samalla maatalousalueilta huuhtoutuvat ravinteet ja kiintoaineet kuormittavat vesistöjä. Maatalousympäristöä hoitamalla voidaan vähentää tuotantotoiminnan haitallisia vesistövaikutuksia sekä palauttaa luonnon monimuotoisuutta ja maisemallisia arvoja. Luonnon monimuotoisuudella tarkoitetaan kaikkien eliölajien sekä niiden elinympäristöjen ja elottoman luonnon moninaisuutta.</p> <p>Vöyri on perinteikästä maatalousaluetta. Vöyriille laadittiin vuosien 2012–2013 aikana MMM:n määrärahalta maatalousalueiden monivaikutteisten kosteikkojen, luonnon monimuotoisuuden ja suojavyöhykkeiden yleissuunnitelma. Suunnittelualue, jolle kartoitus keskittyi, sijoittui Vöyriin valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle. Hankkeessa Vöyriellä kartoitettiin 57 luonnon monimuotoisuuskohtetta ja kaksi mahdollista monivaikutteisen kosteikon paikkaa. Suojavyöhykkeiden tarvetta kartoitettiin Vöyriinjoen rannoilla. Maanomistajien yhteydenottojen perusteella kohteita kartoitettiin koko Vöyriin kunnan alueella. Kohteille annettiin toimenpidesuosituksia, joita maanomistajat voivat halutessaan toteuttaa. Hoidon rahoittamiseksi ehdotettiin kohteille sopivaa maatalouden erityistukimuotoa.</p>				
Asiasanat (YSA:n mukaan) maatalousympäristö, monivaikutteinen kosteikko, kosteikko, luonnon monimuotoisuus, ympäristötuen erityistuki, perinnebiotooppi, Vöyri				
ISBN (painettu) 978-952-257-756-9	ISBN (PDF) 978-952-257-756-6	ISSN-L 2242-2846	ISSN (painettu) 2242-2846	ISSN (verkkopainettu) 2242-2854
www www.ely-keskus.fi/julkaisut www.doria.fi		URN URN:ISBN:978-952-257-756-6	Kieli ruotsi	Sivumäärä 57
Julkaisun myynti/jakaja Julkaisu on saatavana vain verkossa: www.ely-keskus.fi/julkaisut sekä www.doria.fi				
Kustannuspaikka ja aika Vaasa, 2013			Painotalo Kopijyvä Oy	

PRESENTATIONSBLAD

Publikationens serie och nummer Rapporter 28/2013				
Ansvarsområde Miljö och naturresurser				
Författare Lise-Lotte Flemming		Publiceringsdatum Mars 2013		
		Utgivare Förläggare Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten		
		Projektets finansiär uppdragsgivare Jord- och skogsbruksministeriet		
Publikationens titel Översiktsplan för våtmarker, skyddszoner och naturlig mångfald i jordbruksområden Vörå				
Sammandrag <p>Landsbygdens traditionella landskap och natur har formats under århundraden av olika typer av markanvändning. Traditionell markanvändning, såsom bete och slätter, har skapat en karakteristisk flora och fauna. Ungefär en fjärdedel av alla våra vilda djur och växter lever i livsmiljöer i som finns i jordbruksområden. Under de senaste årtiondena har jordbruksmiljön dock blivit ensidigare och den naturliga mångfalden har minskat. Våtmarker och översvåmningsområden har torrlagts, samtidigt som näringsämnen och partiklar från åkermark sköljs ut i vattendragen. Genom att sköta om jordbruksmiljön kan man minska de skadliga verkningarna på vattendragen som produktionsverksamheten medför och få tillbaka naturlig mångfald och landskapsmässiga värden. Med naturlig mångfald menas en rikedom på arter och livsmiljöer.</p> <p>Vörå är ett område med långa jordbrukstraditioner. År 2012-2013 har en översiktsplan för våtmarker, skyddszoner och naturlig mångfald gjorts för Vörå. Karteringen koncentrerade sig till Vörås nationellt värdefulla landskapsområde. På markägares önskemål karterades objekt i hela kommunen. Sammanlagt karterades 57 mångfaldsobjekt och två våtmarker. Behovet av skyddszoner granskades längs Vörå å. För varje objekt ges skötselrekommendationer, som markägaren kan genomföra om han/hon vill. Dessutom föreslås lämpliga miljöspecialstödsformer för finansiering av åtgärderna.</p>				
Nyckelord (enligt Allärs) jordbruksmiljö, mångfunktionell våtmark, våtmark, naturlig mångfald, miljöspecialstöd, vårdbiotop, Vörå				
ISBN (tryckt) 978-952-257-756-9	ISBN (PDF) 978-952-257-756-6	ISSN-L 2242-2846	ISSN (tryckt) 2242-2846	ISSN (webbpublikation) 2242-2854
WWW www.ely-centralen.fi/publikationer www.doria.fi		URN URN:ISBN:978-952-257-756-6		Språk Svenska
				Sidantal 57
Beställningar Publikationen finns endast på webben på adressen: www.ely-keskus.fi/julkaisut samt www.doria.fi				
Förläggningsort och datum Vasa, 2013			Tryckeri Kopijyvä Oy	

Landsbygdens traditionella landskap och natur har formats under århundraden av olika typer av markanvändning. Traditionell markanvändning, såsom bete och slätter, har skapat en karakteristisk flora och fauna. Ungefär en fjärdedel av alla våra vilda djur och växter lever i livsmiljöer i som finns i jordbruksområden. Under de senaste årtiondena har jordbruksmiljön blivit ensidigare och den naturliga mångfalden har minskat. Genom att sköta om jordbruksmiljön kan man minska de skadliga verkningarna på vattendragen som produktionsverksamheten medför och få tillbaka naturlig mångfald och landskapsmässiga värden. Med naturlig mångfald menas en rikedom på arter och livsmiljöer.

Avsikten med översiktsplaner för våtmarker, skyddszoner och naturlig mångfald i jordbruksområden är att främja vattenskyddet och den naturliga mångfalden i jordbruksmiljön. I översiktsplanen presenteras lämpliga platser att anlägga mångfunktionella våtmarker, platser som är viktiga för den naturliga mångfalden och lämpliga skyddsobjekt. För varje objekt ges skötselrekommendationer som markägaren kan välja att genomföra eller låta bli. Objekten är sådana, vars skötsel kan finansieras med jordbrukets specialmiljöstöd. Förhoppningsvis kan rapporten inspirera jordbrukare och föreningar att sköta våtmarker och mångfaldsobjekt, samt vara till hjälp både för att identifiera specialstödsobjekt och vid uppgörande av stödansökningar och skötselplaner.

RAPPORTER 28 | 2013
ÖVERSIKTSPLAN FÖR VÅTMARKER, SKYDDSZONER OCH NATURLIG MÅNGFALD
I JORDBRUKSOMRÅDEN. VÖRÅ

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten

ISBN 978-952-257-755-9 (tryckt)
ISBN 978-952-257-756-6 (PDF)

ISSN-L 2242-2846
ISSN 2242-2846 (tryckt)
ISSN 2242-2854 (webbpublikation)

URN:ISBN:978-952-257-756-6

www.ely-centralen.fi/publikationer | www.doria.fi/ely-keskus